



Το όνομα του Θεού στην Παλαιά Διαθήκη

Το όνομα του Θεού που γράφεται στα εβραϊκά με τέσσερα γράμματα (βλέπε παρακάτω το τετραγράμματο) διαβάζεται Γιαχβέ. Όταν αργότερα (τον 3ο αι. π.Χ.) η Παλαιά Διαθήκη μεταφράστηκε στα ελληνικά το όνομα αποδόθηκε με τη φράση «ἐγώ εἰμί ὁ Ὡν». Οι ειδικοί επιστήμονες κατέληξαν ότι σημαίνει: α) ότι είναι ένας και μοναδικός, β) είναι αιώνιος και γ) δίνει ζωή σε ό,τι υπάρχει.

Αργότερα οι Ισραηλίτες χρησιμοποίησαν για το Θεό και το όνομα Αδωνάι, που σημαίνει «Κύριος». Το όνομα αυτό επικράτησε και χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα από τους Εβραίους στους ψαλμούς και στις προσευχές της Συναγωγής.



Μουσής, άγαλμα του Μιχαήλ Αγγέλου στον Άγιο Πέτρο του Βίνκολι (16ος αι., Ιταλία). Θεωρείται το ωριμότερο έργο του καλλιτέχνη. Λέγεται μάλιστα ότι όταν το τέλειωσε στάθηκε μπροστά του και είπε: «Γιατί δε μιλάς;»

Εργασία στην τάξη

1. Βρείτε στο χάρτη τους τόπους που αναφέρονται στα κείμενα.
2. Αφηγηθείτε στην τάξη τις παρ. α' και β' όσο πιο παραστατικά μπορείτε χρησιμοποιώντας ακόμη και διάλογο.
3. Στην παρ. γ' ο Θεός φανερώνεται στο Μωυσή. Τι του αποκαλύπτει και τι του ζητάει να κάνει; Υπογραμμίστε τις σχετικές εκφράσεις στο κείμενο.
4. Δικαιολογήστε τις δυσκολίες του Μωυσή να ανταποκριθεί στην κλήση του Θεού. Πώς κρίνετε την τελική του απόφαση;
5. Εκφράστε τις ιδέες σας γύρω από το τι μπορεί να φανερώνει για τη δύναμη και τη δράση του Θεού η φλεγόμενη βάτος.
6. Στην παρ. γ' τι δείχνουν τα λόγια του Θεού για τη σχέση του με τον Ισραήλ; Σε συνεργασία με το διπλανό σας – και συμβουλευόμενοι και τις σχετικές πληροφορίες από το μάθημα 3 – βρείτε εικόνες και σύμβολα που μπορούν να εκφράσουν μια τέτοια σχέση.
7. Με το όνομά του ο Θεός δηλώνει ότι «είναι πάντα εδώ»: Προσπαθήστε να φανταστείτε και να εκφράσετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των καταπιεσμένων Ισραηλιτών, όταν ο Μωυσής τους το φανέρωσε.
8. Συζητήστε παραδείγματα φαινομένων καταπίεσης και καταδυνάστευσης ανθρώπων και λαών στην εποχή μας. Τι μας βοηθούν να καταλάβουμε περισσότερο για τους ανθρώπους αυτούς οι βιβλικές διηγήσεις;

Θεός God Dieu Gott Dio Dios Бог

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες



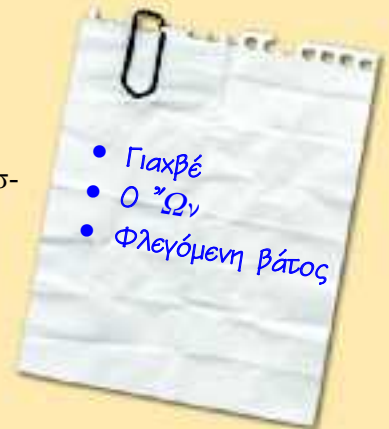
Ο Χριστός Παντοκράτωρ, τοιχογραφία του Θεοφάνη του Κρητικού στον τρούλο της Μονής Σταυρονικήτα (16ος αι., Άγιον Όρος)

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Συγκρίνετε την κλήση του Μωυσή με την κλήση του Αβραάμ.
2. Παρατηρήστε τη διπλανή εικόνα του Χριστού. Ανακαλύψτε τη σχέση της με τη διήγηση της φλεγόμενης βάτου. Τι μπορείτε να καταλάβετε για τον Ιησού Χριστό;
3. «Εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα ως τη συντέλεια του κόσμου» (Μτ 28, 20): Ποια σχέση έχουν αυτά τα λόγια του Χριστού με τα λόγια του Θεού στο Μωυσή; Τι μπορεί να σημαίνουν για τη ζωή ενός σύγχρονου πιστού;
4. Οι χριστιανοί παρουσιάζουν το Χριστό μαζί με το Μωυσή στις εικόνες της Μεταμόρφωσης και της Ανάστασης. Τι σημαίνει αυτό για τη θέση του Μωυσή στην Εκκλησία;

Ελέγγω τι έμαθα

1. Πώς βρέθηκαν οι Ισραηλίτες να ζούν στην Αίγυπτο;
2. Πότε και γιατί άρχισαν οι Αιγύπτιοι να καταπιέζουν τους Ισραηλίτες; Με ποιους τρόπους σκέφτηκαν να τους εξοντώσουν;
3. Πώς διασώθηκε και πώς ανατράφηκε ο Μωυσής;
4. Γιατί αναγκάστηκε να καταφύγει στη Μαδιάμ;
5. Πώς παρουσιάστηκε ο Θεός στο Μωυσή, πώς μίλησε για τους Ισραηλίτες και τι υποσχέθηκε;
6. Ποιο είναι το όνομα του Θεού και τι σημαίνει;
7. Ποιες ήταν και πού οφείλονταν οι επιφυλάξεις του Μωυσή;
8. Πώς ενήργησε τελικά ο Μωυσής;
9. Πώς ονομάζεται η φανέρωση του Θεού στο Σινά;
10. Ποια ήταν η στάση των Ισραηλιτών, όταν πληροφορήθηκαν το σχέδιο του Θεού;



Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Βρείτε σε συνεργασία με το φιλόλογο σας την προέλευση της λέξης «ὦν».
2. Γράψτε ένα γράμμα σαν ένας υπόδουλος Ισραηλίτης ή φανταστείτε τις συζητήσεις των Ισραηλιτών μετά τις ανακοινώσεις των Μωυσή - Ααρών. Παρουσιάστε την εργασία σας στην τάξη.
3. Κάντε μια έρευνα στο περιβάλλον σας και βρείτε χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιούν οι σύγχρονοι άνθρωποι για να μιλήσουν για το Θεό.
4. Βρείτε στοιχεία για ονόματα του Θεού που χρησιμοποιούν οι μουσουλμάνοι.
5. Βρείτε και παρουσιάστε στοιχεία για σύγχρονους λαούς που καταδυναστεύονται.



9. Οι Ισραηλίτες ελευθερώνονται: η Έξοδος



α) Οι Ισραηλίτες φεύγουν από την Αίγυπτο

Ο Μωυσής και ο Ααρών παρουσιάστηκαν στο φαραώ ζητώντας του, στο όνομα του Θεού, να επιτρέψει στους Ισραηλίτες να αναχωρήσουν από την Αίγυπτο. Εκείνος εξαγριωμένος όχι μόνο δεν τους το επέτρεψε αλλά αύξησε τις καταναγκαστικές τους εργασίες. Τότε συνέβη μια σειρά από καταστροφές που έπληξαν άγρια τη χώρα, οι γνωστές «10 πληγές του φαραώ». Παρ' όλα αυτά η καρδιά του φαραώ παρέμενε σκληρή σαν πέτρα...

Όταν οι καταστροφές έγιναν δυσβάσταχτες, ο φαραώ αποφάσισε επιτέλους να αφήσει τους Ισραηλίτες να φύγουν. Αφού πήραν ό,τι μπορούσαν μαζί τους, καθώς και τα ζώα τους, ξεκίνησαν ... από τη Ραμεσσή... Μπροστά πήγαινε ο Μωυσής με τον Ααρών και πίσω ακολουθούσε ο λαός. Όμως πιο μπροστά κι από το Μωυσή προχωρούσε ο ίδιος ο Θεός τη μέρα μέσα σε μια στήλη νεφέλης για να τους δείχνει το δρόμο (και να τους προστατεύει από τον ήλιο) και τη νύχτα μέσα σε στήλη φωτιάς, για να τους φωτίζει, ώστε να πορεύονται μέρα και νύχτα. Οι Ισραηλίτες κατευθύνθηκαν προς την Ερυθρά Θάλασσα.



β) Οι Ισραηλίτες περνούν την Ερυθρά Θάλασσα

Ο φαραώ όμως μετάνιωσε που άφησε τους Ισραηλίτες να φύγουν. Έστειλε λοιπόν στρατό να τους σταματήσει και να τους οδηγήσει πίσω στην Αίγυπτο. Οι Αιγύπτιοι τους πρόλαβαν στην Ερυθρά Θάλασσα, όπου είχαν στρατοπεδεύσει. Τρόμος μεγάλος κατέλαβε τους Ισραηλίτες. Τότε ο Μωυσής άπλωσε το χέρι του πάνω στη θάλασσα, και ο Κύριος, μ' έναν ισχυρότατο ανατολικό άνεμο ... έκανε τα νερά να υποχωρήσουν. Έτσι η θάλασσα έγινε στεριά. Τα νερά χωρίστηκαν στα δύο και οι Ισραηλίτες πέρασαν από μέσα... Οι Αιγύπτιοι τους ακολούθησαν... Όμως τα νερά ξαναγύρισαν και σκέπασαν ... όλο το στρατό του φαραώ που καταδίωκε τους Ισραηλίτες... Εκείνη την ημέρα ο Κύριος γλίτωσε τους Ισραηλίτες από τη δύναμη των Αιγυπτίων... Τότε ο Μωυσής και οι Ισραηλίτες έψαλαν τον ύμνο αυτό:

Στον Κύριο θα ψάλω

Κέρδισε νίκη λαμπρή και ένδοξη...

*Ο Κύριος είναι η δύναμή μου κι αυτόν υμνώ-
εκείνος μ' έσωσε.*

Αυτός είναι ο Θεός μου

και του πατέρα μου ο Θεός.

Ποιος, Κύριε, απ' τους θεούς

συγκρίνεται μ' εμένα;...

Θα βασιλεύεις, Κύριε, παντοτινά

στους αιώνες τους ατέλειωτους...

Έτσι άρχισε η πορεία των Ισραηλιτών προς τη Γη της Επαγγελίας.



γ) Στο δρόμο προς το Σινά

Η περιοχή της χερσονήσου του Σινά, όπου πορεύτηκαν οι Ισραηλίτες, είναι και σήμερα γεμάτη ερήμους, άνυδρες* στέπες* και απότομες πλαγιές γεμάτες πέτρες. Σπάνιες είναι οι οάσεις και οι πηγές. Σήμερα, όλο και κάποιος δρόμος υπάρχει. Τον καιρό εκείνο όμως υπήρχαν μόνο λιγοστά περάσματα για τα καραβάνια. Τρομερή αλλά και ταυτόχρονα θαυμαστή ήταν αυτή η πορεία. Τρομερή εξαιτίας της πείνας, της δίψας, των κινδύνων, της κακουχίας, της απελπισίας, των πειρασμών. Θαυμαστή, επειδή ο παντοδύναμος Θεός δεν έλειψε ποτέ από ανάμεσά τους.

• **Ξεδιψούν με το νερό της πηγής Μερά**

Ακολούθησαν το δρόμο για την έρημο Σουρ και βάδισαν στην έρημο τρεις μέρες δρόμο χωρίς να βρουν νερό. Μετά έφτασαν στη Μερά, αλλά δεν μπόρεσαν να πιουν απ' τα νερά της, γιατί ήταν πικρά... Τότε ο λαός τα 'βαλε με το Μωυσή και τον ρωτούσε: «Τι θα πιούμε τώρα;» Ο Μωυσής προσευχήθηκε με δυνατή φωνή στον Κύριο κι αυτός του υπέδειξε ένα κομμάτι ξύλο. Ο Μωυσής το πήρε και το έριξε στα νερά και τα νερά έγιναν γλυκά.

• **Χορταίνουν με μάννα και ορτύκια**

Έφτασαν στην έρημο Σιν... Τότε ολόκληρη η ισραηλιτική κοινότητα άρχισε ... τα παράπονα ενάντια στο Μωυσή και στον Ααρών: «Καλύτερα να μας είχε θανατώσει ο Κύριος στην Αίγυπτο, εκεί που είχαμε άφθονο το κρέας και χορταίναμε το ψωμί, παρά που μας φέρατε εδώ στην έρημο, για να πεθάνει όλο αυτό το πλήθος από την πείνα»...

Μίλησε τότε ο Κύριος στο Μωυσή και του είπε: «Άκουσα τα παράπονα των Ισραηλιτών. Πες τους ... ότι το βράδυ θα φάνε κρέας και το πρωί θα χορτάσουν ψωμί»... Πράγματι, το βράδυ ήρθε ένα σμήνος από ορτύκια και σκέπασε το στρατόπεδο. Και το πρωί τριγύρω στο στρατόπεδο υπήρχε ένα στρώμα δροσιάς. Όταν διαλύθηκε η δροσιά, σχηματίστηκε πάνω στην επιφάνεια της ερήμου κάτι λεπτό σαν πάχνη... Οι Ισραηλίτες μάζεψαν άλλος πολύ και άλλος λίγο ... και ονόμασαν αυτό που μάζευαν «μάννα». Ήταν λευκό ... και η γεύση του ήταν σαν γλύκισμα από μέλι.

• **Νικούν ισχυρούς εχθρούς**

Στη Ραφιδίν ήρθαν οι Αμαληκίτες να πολεμήσουν με τους Ισραηλίτες. Σε όλη τη διάρκεια της μάχης ο Μωυσής στεκόταν στην κορυφή του λόφου με υψωμένα τα χέρια του προς το Θεό. Έτσι οι Ισραηλίτες πέτυχαν μια μεγάλη νίκη

Τα θαύματα στην Παλαιά Διαθήκη

Στις πολύ παλιότερες εποχές οι άνθρωποι έβλεπαν ως θαύματα πολλά συμβάντα που για μας σήμερα είναι φυσικά: τις κινήσεις του ήλιου, του φεγγαριού και των αστεριών, τις αλλαγές του καιρού, το θάνατο. Ο κόσμος, συχνά, τους προκαλούσε όχι μόνο θαυμασμό και έκπληξη, αλλά και αγωνία και φόβο. Όλοι, λοιπόν, αποδέχονταν ότι ο κόσμος ήταν γεμάτος θαύματα, χωρίς βέβαια να αναρωτιούνται τι ήταν φυσικό και τι όχι.

Και τα θαύματα που περιγράφονται στις διηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης σχετίζονται με τον τρόπο που αντιλαμβάνονταν τον κόσμο οι άνθρωποι της εποχής της. Ότι δηλαδή ο Θεός κατοικεί στον ουρανό κι από κει κατευθύνει τη ζωή και το μέλλον του κόσμου. Όταν, λοιπόν, ο Θεός επενέβαινε στον κόσμο με μια ενέργειά του, την αναγνώριζαν ως θαυμαστή, χωρίς όμως να θεωρούν ότι αυτή γκρέμιζε τους νόμους της φύσης. Ούτε βέβαια αναρωτιόντουσαν αν κάτι τέτοιο ήταν φυσικό ή όχι. Για την Παλαιά Διαθήκη δηλαδή τα θαύματα ήταν εξαιρετικά συμβάντα, στα οποία οι πιστοί άνθρωποι αναγνώριζαν την παρουσία και τα έργα του Θεού. Το σπουδαιότερο απ' όλα ήταν γι' αυτούς η Έξοδος και η σωτηρία του λαού από την Αίγυπτο, όπου οι Ισραηλίτες αναγνώρισαν το Θεό ως ελευθερωτή και οδηγό τους. Πολλά συμβάντα πριν ή μετά την Έξοδο αναγνωρίστηκαν ως θαύματα. Αιώνες μετά όλες αυτές οι διηγήσεις καταγράφηκαν με στόχο όχι να περιγράψουν τι ακριβώς έγινε τότε αλλά να βροντοφωνάζουν την πίστη των ανθρώπων στη δύναμη του μοναδικού Θεού και να δώσουν το μήνυμα ότι δεν είμαστε μόνοι μας στον κόσμο. Γι' αυτό κι εμείς που σήμερα διαβάζουμε τις διηγήσεις δεν έχει νόημα να ψάχνουμε να βρούμε σ' αυτές τι ακριβώς έγινε τότε, αλλά τι νόημα είχαν για τη ζωή εκείνων των ανθρώπων τότε και τι φανερώνουν για το Θεό σε μας σήμερα.

Το Πάσχα των Εβραίων: η πιο μεγάλη τους γιορτή τότε και τώρα!

Το γεγονός της Εξόδου σημάδεψε όσο κανένα άλλο την ιστορία και τη θρησκεία των Εβραίων. Γι' αυτό και ό,τι έκαναν εκείνη τη νύχτα, τότε που ο Κύριος ζαγρόπησε ... για να βγάλει το λαό του από την Αίγυπτο, συνεχίζουν να το επαναλαμβάνουν κάθε χρόνο μέχρι και σήμερα. Εκείνο το βράδυ κάθε οικογένεια πρόσφερε ως θυσία στο Θεό ένα αρνί για τη σωτηρία όλου του λαού. Το έφαγαν, χωρίς να σπάσουν τα κόκαλά του, μαζί με άζυμο* ψωμί και πικρά χόρτα. Έτσι και σήμερα, κάθε εβραϊκή οικογένεια γιορτάζει το Πάσχα στο σπίτι της. Δειπνούν τρώγοντας αρνί, άζυμο ψωμί και πικρά χόρτα και θυμούνται τα σπουδαία γεγονότα της Εξόδου. Η γιορτή του Πάσχα (στα εβραϊκά Πεςάχ, που σημαίνει διάβαση) είναι η μεγαλύτερη γιορτή των Εβραίων και διαρκεί μαζί με την Εβδομάδα των Αζύμων οκτώ μέρες.

Οι Χριστιανοί, όταν γιορτάζουν το δικό τους Πάσχα, θυμούνται τον Ιησού Χριστό, που με τη Σταύρωση και την Ανάστασή του τους ελευθέρωσε από κάθε κακό.



Εργασία στην τάξη

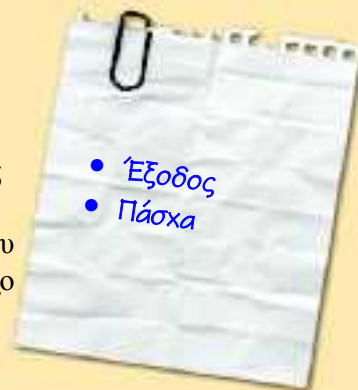
1. Προσπαθήστε να φανταστείτε την κατάσταση των Ισραηλιτών, καθώς ξεκινούν το ταξίδι τους. Τι είναι αυτό που τους δυναμώνει και τους στηρίζει;
2. Προσέξτε τις θαυμαστές ενέργειες του Θεού. Σε ποιες περιστάσεις συμβαίνουν; Τι συνέπειες έχουν για τους Ισραηλίτες; Πώς βλέπουν το Θεό μέσα απ' αυτές τις ενέργειες;
3. Αξιολογήστε το ρόλο του Μωυσή στην εξέλιξη των γεγονότων.
4. Όλες οι διηγήσεις της Εξόδου που διαβάσαμε γράφτηκαν – όπως είπαμε και στην εισαγωγή – πολύ αργότερα απ' την εποχή που συνέβησαν τα γεγονότα. Τι άραγε ήθελαν να δείξουν οι συγγραφείς περιγράφοντας τόσο παραστατικά και με τη γλώσσα της πίστης, τις θαυμαστές ενέργειες του Θεού;
5. Συζητήστε γύρω από τα σύγχρονα φαινόμενα απελάσεων* και λαθρομετανάστευσης*. Μετά την ανάγνωση των διηγήσεων της Εξόδου ίσως μπορούμε πιο εύκολα να επιχειρήσουμε να μπούμε στη θέση τέτοιων ανθρώπων. Σε συνεργασία με το διπλανό σας συνθέστε και παρουσιάστε στην τάξη ένα σχετικό διάλογο ή σκηνή.

Πάσχα Easter Pasques Ostern Pasqua Pascua Πασχα

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Γιατί το Πάσχα είναι η σπουδαιότερη γιορτή και για τη χριστιανική και για την ιουδαϊκή θρησκεία;
2. Καταγράψτε ρήματα που να αποδίδουν τις ενέργειες του Θεού προς τους Ισραηλίτες.
3. Σε ποια λάθη μπορεί να οδηγηθεί ένας σύγχρονος αναγνώστης που διαβάσει τις διηγήσεις της Εξόδου «κατά γράμμα», δηλαδή με στόχο να καταλάβει τι ακριβώς έγινε τότε;



Ελέγχω τι έμαθα

1. Πώς τελικά πείστηκε ο φαραώ να επιτρέψει στους Ισραηλίτες να φύγουν από την Αίγυπτο;
2. Με ποιον τρόπο οι Ισραηλίτες πέρασαν την Ερυθρά θάλασσα;
3. Με ποιον τρόπο τους οδηγούσε ο Θεός στην πορεία τους;
4. Προς τα πού πορεύτηκαν και από πού πέρασαν; Δείξτε την πορεία στο χάρτη.
5. Γιατί δεν ακολούθησαν το συντομότερο παραλιακό δρόμο;
6. Ποιες δυσκολίες των Ισραηλιτών περιγράφονται στα κείμενα;
7. Με ποιον τρόπο τις ξεπέρασαν τελικά;
8. Ποιος υπήρξε ο ρόλος του Μωυσή στα γεγονότα της Εξόδου;
9. Ποια ήταν η στάση των Ισραηλιτών προς το Μωυσή; Χαρακτηρίστε την.
10. Τι γιορτάζουν οι Ισραηλίτες το Πάσχα;

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Η Έξοδος θεωρήθηκε ανά τους αιώνες σύμβολο ελευθερίας. Οι μαύροι σκλάβοι της Αμερικής τραγουδούν την Έξοδο ως κεντρικό θέμα στα τραγούδια τους, τα spirituals. Παρακάτω παραθέτουμε ένα πασίγνωστο από αυτά. Σε συνεργασία με τον καθηγητή σας των αγγλικών και της μουσικής βρείτε, ακούστε και μεταφράστε κι άλλα τέτοια τραγούδια. Επιπλέον, μπορείτε να ενημερωθείτε για την εποχή της σκλαβιάς των μαύρων στις Η.Π.Α.
2. Οργανώστε μια επίσκεψη στη Συναγωγή της πόλης σας (αν υπάρχει) και συζητήστε με το ραββίνο για τα έθιμα της γιορτής του Πάσχα.

*Go down Moses
When Israel was
in Egyptland,
let my people go,
oppressed so hard
they could not stand
let my people go.
Go down Moses,
Way down in Egyptland,
tell ole Pharaoh,
to let my people go.
«Thus spoke the Lord»,
bold Moses said.
Let my people go,
«If not I'll smite your
first born dead»,
let my people go.*



10. Ο λαός της Διαθήκης γεννιέται, καθώς πορεύεται στην έρημο



α) Θεός και Ισραήλ συνάπτουν Διαθήκη. Ο Δεκάλογος

Οι Ισραηλίτες ... την πρώτη μέρα του τρίτου μήνα μετά την έξοδό τους από την Αίγυπτο έφτασαν στην έρημο Σινά. Εκεί κατασκήνωσαν απέναντι από το όρος Σινά, κι ο Μωυσής ανέβηκε στο βουνό για να συναντήσει το Θεό. Τον κάλεσε ο Κύριος ... και του είπε: «Νά τι θα αναγγείλεις στους Ισραηλίτες, στους απογόνους του Ιακώβ: 'Είδατε τα όσα έκανα ... και πώς σας σήκωσα πάνω σε φτερούγες αετού και σας έφερα κοντά μου. Τώρα, αν πραγματικά θελήσετε ν' ακούσετε τα λόγια μου και να φυλάξετε τη Διαθήκη μου, θα γίνετε ο λαός μου ανάμεσα σε όλα τα έθνη'»... Αφού κατέβηκε, λοιπόν, ο Μωυσής ... και τους ανακοίνωσε όλα αυτά τα λόγια, ... όλος ο λαός αποκρίθηκε ομόφωνα: «Ό,τι είπε ο Κύριος θα το πράξουμε»... Ο Μωυσής ανέβηκε πάλι στο Σινά και ανέφερε τα λόγια του λαού στον Κύριο. Έπειτα ... ήρθε κοντά στο λαό και φρόντισε να τους προετοιμάσει για τη συνάντησή τους με το Θεό.



Την τρίτη μέρα, λοιπόν, όταν ξημέρωσε, άρχισαν βροντές και αστραπές, κι ένα πυκνό σύννεφο ήρθε και κάθισε πάνω στο βουνό... Φόβος μεγάλος κατέλαβε όλο το λαό... Τότε ο Μωυσής κάλεσε το λαό να βγει από το στρατόπεδο για να συναντήσει το Θεό και στάθηκαν κοντά στους πρόποδες του βουνού... Ο καπνός ανέβαινε σαν από καμίνι και το βουνό ολόκληρο σειόταν δυνατά... Ο Θεός μίλησε στο λαό ... και είπε αυτούς τους λόγους:

- Εγώ είμαι ο Κύριος ο Θεός σου, που σε έβγαλα από την Αίγυπτο, τον τόπο της δουλείας. Δεν θα υπάρχουν για σένα άλλοι θεοί εκτός από μένα.
- Μην κατασκευάσεις για σένα είδωλα και ομοιώματα που έχουν τη μορφή οποιουδήποτε πράγματος που βρίσκεται ψηλά στον ουρανό ή εδώ κάτω στη γη ή μέσα στα νερά, κάτω απ' τη γη. Αυτά να μην τα προσκυνάς ούτε να τα λατρεύεις...
- Μην προφέρεις για κανένα λόγο το όνομα του Κυρίου, του Θεού σου...
- Να θυμάσαι την ημέρα του Σαββάτου, για να την ξεχωρίζεις και να την αφιερώνεις στον Κύριο. Έξι μέρες θα εργάζεσαι και θα κάνεις όλες τις εργασίες σου. Αλλά η έβδομη μέρα είναι μέρα ανάπαυσης, αφιερωμένη σ' εμένα, τον Κύριο, το Θεό σου.
- Να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου...
- Μην φονεύσεις.
- Μην μοιχεύσεις*.
- Μην κλέψεις.
- Μην καταθέσεις ψεύτικη μαρτυρία ενάντια στους συνανθρώπους σου.
- Μην επιθυμήσεις τίποτε απ' ό,τι ανήκει στο συνάνθρωπό σου...

Αργότερα αυτές οι Δέκα Εντολές γράφτηκαν πάνω σε δυο πέτρινες πλάκες. Έπειτα ο Μωυσής... τις διάβασε στο λαό. Και είπαν όλοι: «Όλα όσα είπε ο Κύριος θα τα υπακούσουμε και θα τα εφαρμόσουμε».

Η Εκλογή του Ισραήλ

Ο Θεός επιλέγει τον Ισραήλ και τον εμπιστεύεται όχι για να του παρέχει αποκλειστικά πρόνοια, αλλά για να γίνει αυτός ο λαός γέφυρα ανάμεσα στο Θεό και σε όλα τα έθνη. Να υπηρετήσει δηλαδή το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων. Γι' αυτό το λόγο σε πολλές βιβλικές ιστορίες βλέπουμε ότι ο Θεός δε νοιάζεται μόνο για τον Ισραήλ, αλλά για όλα τα έθνη του κόσμου. Αργότερα, όταν η ανθρωπότητα θα έχει προετοιμαστεί κατάλληλα, ο Χριστός θα καλέσει τους ανθρώπους όλου του κόσμου να γίνουν παιδιά του.



β) Ο Θεός βρίσκεται ανάμεσα στο λαό του: η Κιβωτός της Διαθήκης

Οι πέτρινες πλάκες με το Δεκάλογο φυλάχθηκαν σε ένα κιβώτιο από επιχρυσωμένο ξύλο, την Κιβωτό της Διαθήκης, που ήταν κατασκευασμένη έτσι ώστε οι Ισραηλίτες να μπορούν να τη μεταφέρουν στις μετακινήσεις τους. Γι' αυτό κατασκεύασαν και ένα κινητό ιερό που επίσης το μετέφεραν όπου κι αν πήγαιναν. Μια σκηνή, δηλαδή, μέσα στην οποία τοποθέτησαν την Κιβωτό της Διαθήκης. Για την κατασκευή της οι Ισραηλίτες πρόσφεραν πολύτιμα υφάσματα και κοσμήματα. Ονομάστηκε *Σκηνή του Μαρτυρίου*, επειδή «μαρτυρούσε», φανέρωνε δηλαδή, την παρουσία του Θεού ανάμεσα στο λαό του.



γ) Μέσα στην έρημο με οδηγό τον Κύριο

Σαράντα χρόνια διήρκεσε, κατά τις διηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης, η πορεία των Ισραηλιτών προς τη Γη της Επαγγελίας. Αυτή η πορεία περιγράφεται κυρίως στο βιβλίο των **Αριθμών**. Και τότε, όπως και σήμερα, η έρημος ήταν ο τόπος όπου δοκιμάζονται οι αντοχές των ανθρώπων. Και οι Ισραηλίτες, όπως είδαμε στο προηγούμενο μάθημα, δοκιμάστηκαν σκληρά. Στερήθηκαν, κουράστηκαν, κινδύνεψαν από αρρώστιες, απειλήθηκαν από εχθρικές φυλές. Πάντα όμως με την προστασία του Θεού τα κατάφεραν. Και συνέχιζαν την πορεία τους.

Όμως ο πιο μεγάλος κίνδυνος που αντιμετώπισαν βρισκόταν μέσα τους. Ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης στο Θεό. Όπως τότε που ο Μωυσής ανέβηκε στο όρος Σινά για να πάρει τις πλάκες με το Νόμο και έμεινε εκεί σαράντα μερόνυχτα. Οι Ισραηλίτες νόμισαν ότι χάθηκε· δειλίασαν και ζήτησαν από τον Ααρών να κατασκευάσει είδωλα για να τους οδηγούν στην πορεία τους. Έτσι κι έγινε. Λειώνοντας τα χρυσά τους κοσμήματα ο Ααρών κατασκεύασε το άγαλμα ενός χρυσού μοσχάριου. Άρχισαν τότε να του προσφέρουν θυσίες τρώγοντας και χορεύοντας. Η οργή του Μωυσή, όταν κατέβηκε από το βουνό, ήταν μεγάλη. Ζήτησε μάλιστα ο ίδιος συγγνώμη από το Θεό εκ μέρους του λαού.

Όπως γίνεται φανερό, οι δυσκολίες και τα αδιέξοδα της ζωής των Ισραηλιτών στην έρημο τους έφερναν συχνά στη θέση να επιλέγουν: εμπιστεύονται το Θεό και τη Διαθήκη που έκλεισαν μαζί του ή δειλιάζουν και την ξεχνούν; Πολλές φορές ο λαός δυσκολευόταν να αποφασίσει. Άλλοτε πάλι δεν έμενε σταθερός στις αποφάσεις που είχε πάρει. Ωστόσο, μέσα από όλες αυτές τις περιπέτειες οι Ισραηλίτες ωρίμασαν. Απέκτησαν νέα ταυτότητα. Από καταπιεσμένοι δούλοι έγιναν ένας λαός με ενότητα και προορισμό. Και η σχέση τους με το Θεό έφτασε να γίνει σχέση πατέρα - γιου. Με αρχηγό τους λοιπόν το φίλο του Θεού, Μωυσή, και κουβαλώντας πάντα μαζί τους την Κιβωτό της Διαθήκης συνέχισαν να πορεύονται προς τη Γη που τους υποσχέθηκε ο Θεός, τη Γη της Επαγγελίας.



Ο Κύριος λέει: «Όταν ο Ισραήλ ήταν παιδί, τον αγάπησα και τον κάλεσα από την Αίγυπτο να γίνει γιος μου».

Ωσ 11, 1

Οι σημερινοί Εβραίοι θυμούνται τη θαυμαστή περίοδο της ερήμου με τη γιορτή της **Σκηνοπηγίας** («Σουκώθ»). Γιορτάζεται το φθινόπωρο και διαρκεί επτά μέρες, κατά τις οποίες κάθε οικογένεια μένει σε σκηνή, που τη φτιάχνει στον κήπο ή μέσα στο ίδιο της το σπίτι. Έτσι οι Εβραίοι θυμούνται την πορεία των προγόνων τους μέσα στην έρημο και τις θαυμαστές ενέργειες του Θεού που τους στήριξαν.

«Επτά μέρες θα μένετε σε σκηνές, όλοι οι Ισραηλίτες... Για να ξέρονται οι απόγονοί σας ότι έβαλα τους Ισραηλίτες να μείνουν σε σκηνές, όταν τους έβγαλα από την Αίγυπτο».

Λευιτ 23, 42-43



Ο προφήτης Μωυσής, τοιχογραφία του Θεοφάνη στη Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά (16ος αι., Μετέωρα)

Επτά εβδομάδες μετά τη γιορτή του Πάσχα οι Ισραηλίτες γιορτάζουν την **Πεντηκοστή** («Σαβουώτ»). Μ' αυτήν θυμούνται την προσφορά του Νόμου από το Θεό στο όρος Σινά.

Εργασία στην τάξη

1. Δείτε στο χάρτη την πορεία των Ισραηλιτών.
2. Στην παρ. α΄ ξεκαθαρίστε τους όρους της Διαθήκης συμπληρώνοντας κατάλληλα το πλαίσιο:

• Ποιος παίρνει την πρωτοβουλία;	
• Τι θυμίζει ο Θεός στους Ισραηλίτες και τι τους καλεί να διαφυλάξουν;	
• Τι τους υπόσχεται;	
• Η Διαθήκη επιβάλλεται στους Ισραηλίτες;	
• Πώς ανταποκρίνεται τελικά ο λαός;	

3. Ποιος είναι ο ρόλος του Μωυσή στη σύναψη* της Διαθήκης;
4. Διαβάστε προσεκτικά τις Εντολές του Δεκαλόγου και σε συνεργασία με το διπλανό σας επισημάνετε τα παρακάτω:

• Πρόκειται για κανόνες που μπορούν να επιβληθούν στους ανθρώπους ακόμη και παρά τη θέλησή τους;	
• Πρόκειται για οδηγίες «καλής εξωτερικής συμπεριφοράς»;	
• Τι είδους σχέσεις ρυθμίζουν;	
• Ποιες θρησκευτικές συνήθειες καταργούνται οριστικά; Τι αναγνωρίζεται για το Θεό μια για πάντα;	

5. Περιγράψτε φανταστικά παραδείγματα που να φανερώνουν με ποιον τρόπο η τήρηση των δέκα εντολών βελτίωνε τη ζωή της κοινότητας.
6. Φανταστείτε και περιγράψτε σαν άνθρωποι εκείνης της εποχής τους λόγους που ωθούσαν τους Ισραηλίτες, όταν βρίσκονταν στην έρημο, να στρέφονται στα είδωλα. (Να λάβετε υπόψη όσα ξέρετε για την εποχή και τις συνθήκες).
7. Σε συνεργασία με το διπλανό σας χαρακτηρίστε τη στάση τους και ξεκαθαρίστε τι πρόδιδαν μ' αυτήν.
8. Θυμηθείτε τις δυσκολίες και τις περιπέτειες των Ισραηλιτών στην έρημο, όπως τις είδαμε στα μαθήματα 9 και 10. Στη συνέχεια συζητήστε: α) Πώς απαντούσε ο Θεός κάθε φορά που ο λαός απομακρυνόταν απ' αυτόν; Βρείτε μια εικόνα ή ένα σύμβολο που να περιγράφει τη στάση του. β) Τι θετικά αποκόμισαν οι Ισραηλίτες για τις σχέσεις τους με το Θεό και μεταξύ τους;
9. Συζητήστε στην τάξη: Υπάρχουν είδωλα στη σημερινή εποχή; Καταγράψτε στο παρακάτω πλαίσιο όσα νομίζετε ότι επηρεάζουν περισσότερο τους νέους ανθρώπους.



Η λέξη **είδωλο** από θρησκευτική άποψη σημαίνει άγαλμα ή σύμβολο ψεύτικου θεού. Όσοι τα λάτρευαν πίστευαν ότι τα είδωλα έκρυβαν και τη δύναμη των θεών που αναπαριστούσαν κι έτσι μπορούσαν να τους βοηθήσουν. Η λατρεία τέτοιων ανθρωπόμορφων ή ζωόμορφων ειδώλων ονομάζεται **ειδωλολατρία**. Συνδέεται κυρίως με πολυθεϊστικές θρησκείες, όπως των Ασσυρίων, των αρχαίων Αιγυπτίων και Ελλήνων, των Ρωμαίων κ.ά.

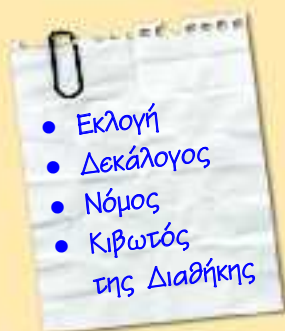
Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Προσέξτε την περιγραφή της φανέρωσης του Θεού στη παρ. α'. Τι εκφράζει; Ποια άλλη διήγηση σας θυμίζει;
2. Ο λαός στην έρημο συχνά φέρθηκε με αγνωμοσύνη στο Θεό. Σκεφτείτε περιπτώσεις αγνωμοσύνης που δείξατε ή σας έδειξαν. Ποιες ήταν οι συνέπειές της;
3. Η εκλογή (σε μια θέση, ένα όργανο κ.α.) έχει νόημα μόνον όταν την αντιλαμβανόμαστε ως ευθύνη και υπηρεσία των άλλων. Αναλογιστείτε αν σκεφτήκατε τα πράγματα μ' αυτόν τον τρόπο, όταν εκλέξατε το 5/μελές συμβούλιο της τάξης σας ή το 15/μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σας.



Ο Μωσής, του Ρέμπραντ (17ος αι.)



Ελέγγω τι έμαθα

1. Πού πραγματοποιήθηκε η Διαθήκη του Θεού με τους Ισραηλίτες;
2. Ποια ήταν η απόφαση του λαού για τη Διαθήκη και το Δεκάλογο;
3. Να μάθετε απ' έξω τις εντολές του Δεκαλόγου (το νόημά τους).
4. Τι είδους σχέσεις ρυθμίζει ο Δεκάλογος;
5. Πώς εννοούμε την «Εκλογή» του Ισραήλ από το Θεό;
6. Τι ήταν η Κιβωτός της Διαθήκης και η Σκηνή του Μαρτυρίου;
7. Πόσο διάστημα χρειάστηκαν οι Ισραηλίτες, σύμφωνα με τα βιβλικά κείμενα, για να φτάσουν στη Γη της Επαγγελίας;
8. Τι είδους κινδύνους αντιμετώπισαν οι Ισραηλίτες στην έρημο;
9. Ποιο ήταν το δίλημμα* που συχνά αντιμετώπισαν;
10. Με ποιες γιορτές θυμούνται οι σύγχρονοι Ισραηλίτες την έρημο και την προσφορά του Νόμου;

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Βρείτε – από το μάθημα της Γεωγραφίας – στοιχεία για την έρημο του Σινά και τη ζωή των σύγχρονων βεδουϊνων στην περιοχή.
2. Συζητήστε και αποφασίστε να δημιουργήσετε ένα δεκάλογο που θα βοηθούσε τη σχολική ζωή της τάξης σας. Συζητήστε πάνω στη φράση με την οποία νομίζετε πως θα έπρεπε να αρχίζει (π.χ. όχι απλώς «Μη», «Να», αλλά κάτι άλλο).



11. Η είσοδος στη Γη της Επαγγελίας: η υπόσχεση του Θεού εκπληρώνεται

α) Ο Μωυσής λέει αντίο στο λαό του

Ο Μωυσής δεν πρόλαβε να μπει στη Γη της Επαγγελίας, λίγο πριν πεθάνει, μίλησε στο λαό του, τους υπενθύμισε τη Διαθήκη και τους έδωσε οδηγίες. Η πιο βασική ήταν αυτή: «*Άκου λαέ του Ισραήλ: Ο Κύριος είναι ο Θεός μας –μόνον ο Κύριος. Ν' αγαπάς, λοιπόν, τον Κύριο, το Θεό σου, μ' όλη την καρδιά σου, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλη τη δύναμή σου. Να μείνουν στην καρδιά σου οι εντολές αυτές που εγώ σήμερα σου δίνω. Να τις διδάσκεις στα παιδιά σου και να μαλάς γι' αυτές όταν κάθεται στο σπίτι σου κι όταν βαδίζεις στο δρόμο, όταν ξαπλώνεις για ύπνο κι όταν σηκώνεσαι*». Όλα όσα είπε περιέχονται στο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης που ονομάζεται **Δεύτερονόμιο** (= επανάληψη του Νόμου).

Πάνω στο όρος Νεβύ ο Μωυσής με δυναμικά και ζωντανά λόγια έβαλε

τους Ισραηλίτες μπροστά στο δίλημμα: «*Κοιτάζτε εγώ βάζω σήμερα μπροστά σας τη ζωή και την ευτυχία από τη μια μεριά, το θάνατο και τη δυστυχία από την άλλη... Διαλέξτε, λοιπόν, τη ζωή για να ζήσετε εσείς και οι απόγονοί σας...*»

Λίγο πριν κλείσει τα μάτια του, είδε από μακριά τη γη Χαναάν, ευλόγησε το λαό και απαγγέλε τα λόγια αυτού του τραγουδιού ... δυνατά, για να τ' ακούσει όλη η ισραηλιτική κοινότητα: «*Ακούστε ουρανοί, που θα μαλώσω κι άκουσε γη τα λόγια που θα πω... Το μεγαλείο υμνήστε του Θεού μας. Γιατί είναι ... τέλεια τα έργα του... Βρήκε ο Κύριος τον Ισραήλ στην έρημο μες στις ερημιάς τη φρίκη και στον θηρίων τα ουρλιαχτά. Τον φρόντισε, τον παιδαγόγησε, και τον εφύλαξε και*

Θεός την κόρη των ματιών του... Μόνος ο Κύριος το λαό του οδήγησε...».

Ο Μωυσής ... πέθανε εκεί στη Μωάβ. Κι οι Ισραηλίτες τον έκλαιγαν για τριάντα μέρες.

β) Ο νέος αρχηγός: Ιησούς, ο γιος του Ναυή

Ιησούς = Ο Θεός σώζει

Επικεφαλής των Ισραηλιτών μπήκε τώρα ο αγαπημένος συνεργάτης του Μωυσή, ο Ιησούς του Ναυή. Ήταν αυτός που θα οδηγούσε τους Ισραηλίτες να μπουν στη Γη της Επαγγελίας. Γι' αυτό και το βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης που περιγράφει την κατάκτηση της χώρας έχει το όνομά του: **Ιησούς του Ναυά**. Το βιβλίο αρχίζει με τους Ισραηλίτες να βρίσκονται στρατοπεδευμένοι στις πεδιάδες της Μωάβ. Εκεί ο Θεός ανακαινώνει τις Επαγγελίες του, ευλογεί το νέο αρχηγό, του ζητάει να τηρεί το Νόμο που του παραδόθηκε από το Μωυσή και τον διαβεβαιώνει ότι «*ο Κύριος ο Θεός σου θα είναι μαζί σου όπου κι αν πας*».

γ) Οι Ισραηλίτες περνούν τον ορμητικό Ιορδάνη και μπαίνουν στην Ιεριχώ

Ο Ιησούς εμπύχωνε* με θερμά λόγια τους συμπατριώτες του: «*Ο αληθινός Θεός είναι ανάμεσά σας και θα διώξει το δίχως άλλο από μπροστά σας τους Χανααίους...*». Ήταν η εποχή του θερισμού και οι όχθες του Ιορδάνη



είχαν ξεχειλίσει από τα νερά του ποταμού. Παρ' όλα αυτά οι Ισραηλίτες, κρατώντας ψηλά στους ώμους τους την Κιβωτό της Διαθήκης, πέρασαν τα ορμητικά νερά και διάβηκαν τον Ιορδάνη. Στην πορεία τους βρέθηκαν μπροστά στην Ιεριχώ.

Η Ιεριχώ είχε τα τείχη της κλειστά κι αμπαρωμένα, για να μην μπορέσουν να μπουν οι Ισραηλίτες. Κανείς δεν έβγαινε ούτε έμπαινε στην πόλη... Και πάλι με τις οδηγίες του Θεού, μόλις οι Ισραηλίτες άρχισαν να σαλπίζουν με τις σάλπιγγές τους, τα τείχη της πόλης κατέρρευσαν. Τότε ο στρατός επιτέθηκε στην πόλη, όρμησαν κατ' ευθείαν μέσα και την κατέλαβαν.

Με την πάροδο των χρόνων οι Ισραηλίτες εγκαταστάθηκαν στη Χαναάν.

δ) Οι Ισραηλίτες εγκαθίστανται στη Χαναάν

Ο Κύριος έδωσε στους Ισραηλίτες ολόκληρη τη χώρα που είχε υποσχεθεί με όρκο στους προπάτορές τους. Την πήραν ιδιοκτησία τους κι εγκαταστάθηκαν σ' αυτήν. Για τους Ισραηλίτες, που είχαν ζήσει για χρόνια στην άγονη έρημο, η Χαναάν έμοιαζε με παράδεισο: μια χώρα με άφθονα σιτάρια και κριθάρια, με αμπέλια, συκίες και ροδιές, ελιές και μέλι.

Ο Ιησούς μοίρασε με κλήρο τη χώρα σε τμήματα, όσα και οι φυλές του Ισραήλ που κατάγονταν από τους δώδεκα γιους του Ιακώβ. Μόνο στη φυλή του Λευί δεν έδωσε τμήμα γης, γιατί οι Λευίτες ήταν οι ιερείς της χώρας και έπρεπε να ζουν διασκορπισμένοι ανάμεσα στις άλλες φυλές προσφέροντας τις υπηρεσίες τους. Στην πόλη Σηλώ ο Ιησούς έστησε τη Σκηνή του Μαρτυρίου κι έβαλε μέσα την Κιβωτό της Διαθήκης.

Η Ιεριχώ είναι η αρχαιότερη πόλη του κόσμου. Αρχαιολογικά ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι πρωτοκατοικήθηκε γύρω στα 6000 π.Χ. Ήταν ιδανικός τόπος εγκατάστασης, καθώς διέθετε πηγή με γλυκό νερό, γύρω από την οποία υπήρχε όαση.

Οι Χανααίοι ήταν οργανωμένοι σε πόλεις - κράτη και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα της 2ης χιλιετίας π.Χ. βρισκόνταν υπό την κυριαρχία των Αιγυπτίων. Η κύρια ασχολία τους ήταν η γεωργία και το εμπόριο.



Ο Ιησούς του Ναυή, τοιχογραφία του 10ου αι. στη Μονή Οσίου Λουκά (Λειβαδιά Βοιωτίας)

ε) Ο Ιησούς του Ναυή αποχαιρετά το λαό υπενθυμίζοντας τη Διαθήκη

Πέρασε πολύς καιρός από τότε που ο Θεός εξασφάλισε την ειρήνη στο λαό του. Ο Ιησούς είχε πια γεράσει. Τότε κάλεσε όλους τους Ισραηλίτες στη Συχέμ ... και τους είπε: ... «Εγώ σήμερα παίρνω το δρόμο που κάποτε παίρνει όλος ο κόσμος. Αλλά εσείς πρέπει ν' αναγνωρίσετε με όλη την καρδιά σας και την ψυχή σας ότι καμιά από τις ωραίες υποσχέσεις που σας έδωσε ο Κύριος, ο Θεός σας, δεν έμεινε ανεκπλήρωτη». Συνέχισε λέγοντας ότι ο Θεός ήταν αυτός που πολέμησε γι' αυτούς. Ότι τους πρόσφερε μια χώρα για την οποία ποτέ δεν κοπίασαν ούτε για να χτίσουν τις πόλεις της ούτε για να φυτέψουν τα δέντρα της. Τους ζήτησε να μην ακολουθούν τους θεούς των ειδωλολατρών και να πάρουν τη μεγάλη απόφαση να αφοσιωθούν με όλη τους την καρδιά στο Θεό. Και ο λαός απάντησε στον Ιησού: «Ναι, θα λατρεύουμε τον Κύριο, το Θεό μας, και θα υπακούμε στα λόγια του». Έτσι εκείνη την ημέρα ... ο Ιησούς έκανε Διαθήκη με το λαό και τους έδωσε νόμους και εντολές. Μετά τα γεγονότα αυτά πέθανε ο Ιησούς, ο γιος του Ναυή.



Είναι άραγε ο Θεός με το μέρος ενός λαού;

Και στην εποχή της Παλαιάς Διαθήκης, όπως και σήμερα, γίνονταν πόλεμοι. Λαοί αιχμαλωτίζονταν από εισβολείς, γίνονταν σφαγές και καταστροφές, άνθρωποι έχαναν τη ζωή τους. Στους πολέμους αυτούς ο Θεός παρουσιάζεται να παίρνει το μέρος των Ισραηλιτών και να φέρεται σκληρά στους εχθρούς τους. Πώς εξηγείται αυτό; Είναι ανάγκη να έχουμε υπόψη μας ότι για αιώνες οι αρχαίοι πίστευαν ότι κάθε λαός είχε το δικό του θεό, που του χάριζε τη νίκη ενάντια στους εχθρούς του (χαρακτηριστικό παράδειγμα όσα βλέπουμε στην Ιλιάδα και στην Οδύσσεια του Ομήρου). Έτσι και οι Ισραηλίτες κάθε τους νίκη την απέδιδαν στον Κύριο. Γι' αυτό και διαβάζουμε στην Παλαιά Διαθήκη: «ο Θεός μας νίκησε». Μ' αυτόν τον τρόπο διακήρυσσαν επίσης ότι ο αληθινός Θεός είναι ισχυρότερος από τους θεούς των ειδωλολατρών.

Στην πραγματικότητα, ο Θεός είναι ο υποστηρικτής της ζωής κάθε ανθρώπου και κάθε λαού. Αυτήν την αλήθεια όμως έπρεπε να περάσουν αιώνες ώσπου να την αποδεχτούν οι άνθρωποι. Εντούτοις κομματάκια αυτής της αλήθειας είχαν αρχίσει να καταλαβαίνουν και οι Ισραηλίτες, όπως φαίνεται στο βιβλίο του **Ιωνά**, όπου οι ειδωλολάτρες κάτοικοι της Νινευί παρουσιάζονται πιο άξιοι από τους Εβραίους. Αργότερα, όταν η ανθρωπότητα θα έχει ετοιμαστεί για να το ακούσει, ο Χριστός θα διακηρύξει πολλές φορές καθαρά ότι ο Θεός είναι Πατέρας όλων των ανθρώπων.

Εργασία στην τάξη

1. Στο δίλημμα που βάζει ο Μωυσής στους Ισραηλίτες είναι σαν να τους λέει: «**Διαλέξτε, ζωή μακριά ή κοντά στο Θεό**». Εξηγήστε γιατί το κάνει λίγο πριν μουν στη Χαναάν. Σε τι θα τους βοηθήσει μια τέτοια απόφαση;
2. Γιατί το «**Άκου λαέ του Ισραήλ...**» θεωρείται ως η βασική οδηγία του Νόμου; Ποιος μπαίνει στο κέντρο της ζωής του λαού;
3. Τι είδους Θεός περιγράφεται στις εικόνες του ύμνου που είπε ο Μωυσής λίγο πριν πεθάνει;
4. Χαρακτηρίστε τον Ιησού του Ναυή.
5. Συζητήστε για το ρόλο που έπαιξε ο Μωυσής σε όλα τα γεγονότα της Εξόδου και της πορείας των Ισραηλιτών ως τη Γη Χαναάν.



Ο Μωυσής διδάσκει στο λαό και αναθέτει την αρχηγία στον Ιησού του Ναυή, μικρογραφία από χειρόγραφο του 13ου αι. (Μονή Βατοπεδίου, Άγιον Όρος)

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

Πολλοί χριστιανοί διαβάζοντας την Παλαιά Διαθήκη βγάζουν το συμπέρασμα ότι ο Θεός είναι σκληρός και υπερασπίζεται αποκλειστικά τον Ισραήλ. Φανταστείτε ότι έχετε να συνομιλήσετε μ' έναν τέτοιο άνθρωπο και προετοιμάστε τα δικά σας επιχειρήματα (συμβουλευθείτε το παραπάνω παράθεμα, καθώς και το παράθεμα για τα θαύματα στη σελ. 53).

Ελέγγω τι έμαθα

1. Πότε και πού πέθανε ο Μωυσής;
2. Τι ορίζει η πιο βασική οδηγία του Νόμου του Μωυσή και πώς ονομάζεται στα εβραϊκά;
3. Τι είναι το Δευτερονόμιο;
4. Ποιος διαδέχτηκε το Μωυσή στην αρχηγία των Ισραηλιτών;
5. Ποια μεγάλα εμπόδια είχαν να ξεπεράσουν οι Ισραηλίτες για να εγκατασταθούν στη χώρα;
6. Ποιες ήταν οι ενέργειες του Ιησού του Ναυή όταν έφτασαν στη χώρα;
7. Τι θύμισε στους Ισραηλίτες λίγο πριν πεθάνει και τι τους ζήτησε να κάνουν;

Ανακαλύπτουμε κρυμμένες σημασίες



Στη ζωή της Εκκλησίας κάποια γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης θυμίζουν γεγονότα της Καινής Διαθήκης

Η χριστιανική Εκκλησία θεωρεί ότι ορισμένα γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης μοιάζουν με κάποια γεγονότα της Καινής Διαθήκης που βέβαια θα συμβούν πολύ αργότερα. Μοιάζουν μάλιστα τόσο πολύ σαν – κατά κάποιον τρόπο – να είναι εικόνες τους. Π.χ. ο Ισαάκ μοιάζει με το Χριστό. Ας δούμε γιατί:

- Όπως ο Ισαάκ ήταν μοναχοπαίδι του Αβραάμ, έτσι και ο Χριστός είναι ο μονογενής* γιος του Θεού.
- Όπως ο Ισαάκ οδηγήθηκε στη θυσία χωρίς να φταίει, έτσι και ο Χριστός οδηγήθηκε στο Σταυρό, ενώ ήταν αθώος.
- Όπως ο Ισαάκ γλίτωσε το θάνατο, έτσι και ο Χριστός νίκησε το θάνατο και αναστήθηκε.

Γι' αυτό οι χριστιανοί είδαν τον Ισαάκ σαν μια **εικόνα** του Χριστού **πριν** ακόμη γεννηθεί, δηλαδή σαν **προεικόνιση**, του Χριστού

Στην Καινή Διαθήκη ο Απ. Παύλος γράφει: *Θέλω να ξέρετε, αδελφοί, ότι όλοι οι πρόγονοί σας προστατεύονταν από τη νεφέλη και όλοι πέρασαν μέσα από τη θάλασσα. Όλοι έφαγαν την ίδια θεόσταλη τροφή και ήπιαν το ίδιο ποτό. Όλα αυτά τα γεγονότα ήταν για κείνους **προεικονίσεις** και γράφτηκαν για να μας νουθετήσουν*.*

Α Κορ 10, 1-4. 11

Επιχειρήστε να ανακαλύψετε τη σημασία των προεικονίσεων δουλεύοντας με τον πίνακα της σελίδας 65: Στις τρεις πρώτες στήλες μπορείτε να θυμηθείτε τη σημασία που έχουν τα γεγονότα και τα πρόσωπα της Παλαιάς Διαθήκης για τους Ισραηλίτες και να δείτε με ποια γεγονότα και πρόσωπα τα συσχέτισε η Εκκλησία. Στη συνέχεια, σε συνεργασία με το διπλανό σας ανακαλύψτε τη σημασία τους για τη ζωή των χριστιανών, χρησιμοποιώντας ως βοήθεια και τα κείμενα που παρατίθενται.

Παλαιά Διαθήκη	Σημασία για τους Ισραηλίτες	Καινή Διαθήκη	Σημασία για τους Χριστιανούς	Αναφορές στην Καινή Διαθήκη και στη λατρεία της Εκκλησίας
Κλίμαξ Ιακώβ	ο Θεός φανερώνεται σε τόπους που γίνονται ιεροί	Παναγία		Χαίρε, κλίμαξ ἐπουράνιε, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός. Χαίρε, γέφυρα μεταγωγуса τους ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν. (Αχάδιστος Ὑμνος)
Φλεγόμενη βιάτος	η φανέρωση του αιώγιου και μοναδικού Θεού	Παναγία		Μωσῆς ἐώρακε πυρφόρον βάλτον, σέ τό πυρ βαστάσασαν, τὸ τὰς ψυχὰς φωταγωγόν. (Ἐσπερινός 10ης Φεβρουαρίου)
Πάσχα	η απελευθέρωση ἀπὸ τὴν υποδούλωση	Ανάσταση		Ὡς ἐνιαυσίος ἄμνος, ὁ εὐλογοῦμενος ἡμῖν, στέφανος Χριστός ἐκουσίως, ὑπὲρ πάντων πέδυται, Πάσχα το καθαρτήριον. (Ὁρθρος τῆς Κυριακῆς των Μυροφόρων)
Διάβαση Ερυθράς Θ.	η σωτηρία ἀπὸ τον κίνδυνο του αφανισμού	Βάπτισμα Χριστιανών		Νεφέλη ποτὲ και δάλασσα φείου προεικόνιζε βαπτίσματος τὸ θαῦμα, ἐν οἷς ὁ πρὶν βαπτίζεται διεξοδικῶς τῷ νομοθετῆ λαός. (Ὁρθρος Θεοφανείων)
Μωσῆς	ο οδηγός τους στην ελευθερία	Χριστός		...ἀντί στυλο πυρός, δικαιοσύνης ἀνέτειλεν ἡλιος, ἀντί Μωσῆως Χριστός, ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν ἡμῶν. (Ἐσπερινός του Πάσχα)
Μάννα	η τροφή που τους έσωσε	Ἄρτος Θείας Ευχαριστίας		Οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικόν ἔφαγον. (Α Κορ 10, 3)
Νερό από το βράχο	το νερό που τους έσωσε	Οἶνος Θείας Ευχαριστίας		Και πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικόν ἔπιον... ταῦτα δε πάντα τύπος... (Α Κορ 10, 4. 11)
Προσευχή του Μωσή	η σωτηρία ἀπὸ τους εχθρούς	ο Σταυρός του Χριστού		Μωσῆς προσέτυπο σε, χεῖρας ἐκτείνας εἰς ὕψος και κατατροπούμενος Ἄμαλήχ τὸν τυραννον, Σταυρέ τιμίε. (Ἐσπερινός Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ)

Ξανακοιτώντας τα μαθήματα του Β' κεφαλαίου

- A.** Τα παρακάτω είναι λόγια του Μωσή λίγο πριν από την είσοδο των Ισραηλιτών στη Χαναάν. Ποιες από τις Επαγγελίες του Θεού στους Πατριάρχες αναγνωρίζει ότι **εκπληρώθηκαν**;

Ένας περιπλανώμενος Αραμραίος ήταν ο προπάτοράς μου. Κατέβηκε στην Αίγυπτο κι έζησε εκεί σαν ξένος, με λίγους ανθρώπους γύρω του. Εκεί έγινε έθνος μεγάλο, ισχυρό και πολυάριθμο. Αλλά οι Αιγύπτιοι μας κακομεταχειρίζονταν, μας καταπίεζαν και μας επέβαλλαν σκληρή δουλεία. Τότε επικαλεστήκαμε τον Κύριο, το Θεό των προγόνων μας κι εκείνος άκουσε τη φωνή μας και είδε τη δυστυχία μας, την ταλαιπωρία μας και την καταπίεσή μας. Μας έβγαλε από την Αίγυπτο με το δυνατό του χέρι, με την ακαταμάχητη δύναμή του, με σημεία και θαύματα... Και μας έφερε σ' αυτόν τον τόπο και μας έδωσε τη χώρα αυτή, χώρα που ρέει γάλα και μέλι.

Λευτ 26, 5-9

- B.** Αφού διαβάσετε το **Σοφία Σειράχ 45, 1-5**: δικαιολογήστε τους **χαρακτηρισμούς** που αποδίδει ο συγγραφέας στο Μωσή στηριζόμενοι στα γεγονότα του κεφαλαίου.

Από τους απογόνους του Ιακώβ, ο Κύριος ανέδειξε έναν άντρα, που τον αγάπησε και που έγινε αποδεκτός απ' όλους. Αγαπήθηκε απ' το Θεό κι απ' τους ανθρώπους. Ήταν ο Μωσής αυτός που η μνήμη του είναι εulογημένη. Τον τίμησε όμοια με τους αγίους αγγέλους και τον ανέδειξε μεγάλον, ώστε να εμπνέει φόβο στους εχθρούς. Τον δόξασε μπροστά σε βασιλιάδες. Με τα λόγια του Μωσή ο Θεός έκανε να σταματήσουν τα μαγικά σημεία (των ειδώλων). Του έδωσε εντολές για το λαό του και του φανέρωσε ένα μέρος απ' τη δόξα του. Τον καθιέρωσε χάρη στην πίστη του... τον αξίωσε ν' ακούσει τη φωνή του... του έδωσε απευθείας τις εντολές, το νόμο της ζωής και της γνώσης, για να διδάξει τη Διαθήκη του στους απογόνους του Ιακώβ, και στο λαό του Ισραήλ τις αποφάσεις του

Σειρ 45, 1-5

- Γ.** Σε ποια σημεία των διηγήσεων της Εξόδου μπορείτε να επισημάνετε την **παρουσία και τη δράση του Θεού μέσα στην ιστορία** των ανθρώπων;
- Δ.** Στο Εξ 34, 6 ο Θεός λέει: **«Εγώ είμαι ο Κύριος, ο Κύριος ο Θεός. Είμαι γεμάτος καλοσύνη και έλεος, υπομονετικός, πιστός και πρόθυμος να συγχωρήσω»**. Αναγνωρίστε αυτά τα **χαρακτηριστικά του Θεού / Πατέρα** στις διηγήσεις του κεφαλαίου.

- Ε.** Ξαναγυρνώντας στις διηγήσεις όλου του κεφαλαίου να επισημάνετε τις στιγμές που οι ηγέτες του λαού χρειάστηκε να ξαναθυμίσουν στο λαό τη **Διαθήκη** του με το Θεό.



- ΣΤ.** Να επισημάνετε σημεία των διηγήσεων, όπου οι Ισραηλίτες καλούνται να αποφασίσουν **ελεύθερα** «ζωή μακριά ή κοντά στο Θεό».

- Ζ.** Στην Καινή Διαθήκη ο Απόστολος Παύλος γράφει:
Πίστη σημαίνει σιγουριά γι' αυτά που ελπίζουμε και βεβαιότητα γι' αυτά που δε βλέπουμε (Εβρ 11, 5).
Φέρνει μάλιστα ως παραδείγματα τέτοιας πίστης πρόσωπα από την Παλαιά Διαθήκη αρχίζοντας από τον Αβραάμ. Θυμηθείτε γεγονότα στα οποία είδαμε να εκδηλώνεται μια τέτοια **πίστη**.

- Η.** Δίπλα βλέπουμε **καταστάσεις ζωής και συναισθήματα** που αφορούν όλους τους ανθρώπους κάθε εποχής. Προσπαθήστε να τα αναγνωρίσετε στα γεγονότα της Εξόδου.

-
- Είμαι σε αδιέξοδο
 - Σπάω τα δεσμά
 - Ψάχνω καινούριους δρόμους
 - Καλλιεργώ σχέσεις
 - Μεγαλώνω, ωριμάζω
 - Κάνω λάθη
 - Μετανιώνω
 - Προδίδω
 - Δειλιάζω / φοβάμαι
 - Επιλέγω ελεύθερα
 - Εμπιστεύομαι
 - Καθοδηγούμαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ






Ο λαός οργανώνεται
έχοντας ως κέντρο της ζωής του το Θεό



Το ενωμένο βασίλειο του Ισραήλ



Χρονολογικό πλαίσιο της εποχής των Κριτών και Βασιλέων

π.Χ.	1200	1100	1000	950	900
Αυτοκρατορίες και ηγεμονίες στη Μέση Ανατολή		Νέα Ασσυριακή αυτοκρατορία	Αραμαϊκά βασίλεια	Φοινικικές πόλεις-κράτη	(1000-612) (1000-700) (1000-300)
Αίγυπτος	Ραμσής Γ' (1184-1153) Νίκη κατά των «λαών της θάλασσας» / Εγκατάσταση Φιλισταίων στα παράλια (1175)				
Ελληνικός χώρος			Γεωμετρική εποχή (1100-800)		
Γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης	Κριτές (1220-1012)	Έναρξη δράσης Σαμουήλ (1040)	Σαούλ (1012-1004)	Δαβίδ (1004-965)	Σολομών (965-926) Οικοδόμηση του Ναού (962-955)
					

Οι βιβλικές διηγήσεις για τους Κριτές και τους βασιλείς

Τα κείμενα των μαθημάτων προέρχονται από τα βιβλία **Ιησούς του Ναυή, Κριτές, Βασιλειών Α', Β' και Γ', Παραλειπομένων Α' και Β'**.

Ποια ήταν η εποχή των Κριτών;

Πρόκειται για μια ταραγμένη περίοδο που διαρκεί δύο περίπου αιώνες (1220-1012 π.Χ.).

Μετά την είσοδό τους στη Γη της Επαγγελίας οι Ισραηλίτες δεν κατέκτησαν αμέσως όλη τη χώρα, αλλά σταδιακά. Στα χρόνια που ακολούθησαν, οι ειρηνικές περίοδοι εναλλάσσονταν με πολεμικές. Εναντίον των Ισραηλιτών στράφηκαν όχι μόνον οι Χαναναίοι, που επιδίωκαν να διατηρήσουν τα εδάφη τους, αλλά και άλλοι λαοί που διεκδικούσαν τις ίδιες περιοχές: Φιλισταίοι, Αμμωνίτες, Μωαβίτες, Εδωμίτες, Μαδιανίτες. Στις κρίσιμες αυτές περιόδους οι ισραηλιτικές φυλές, αν και ήταν διασκορπισμένες (βλ. χάρτη σελ. 75), βοηθούσαν η μια την άλλη ή ενώνονταν ενάντια στους εχθρούς. Αρχηγοί τους ήταν κάποιοι χαρισματικοί στρατιωτικοί ηγέτες, οι *Κριτές*, που αναλάμβαναν να οδηγήσουν τους Ισραηλίτες στη νίκη.

Τι άλλαξε στη ζωή του λαού μετά την εγκατάσταση στη Χαναάν;

Αρχικά οι ισραηλιτικές φυλές εγκαταστάθηκαν κυρίως στις ορεινές και πιο άγονες περιοχές, ενώ οι κοιλάδες και οι πεδιάδες παρέμεναν στην κατοχή των Χαναναίων. Στη Χαναάν, όπως επιβεβαιώνεται και αρχαιολογικά, υπήρχε κοσμοπολίτικος πολιτισμός, δηλαδή με επιδράσεις από άλλους πολιτισμούς, όπως της Αιγύπτου, της Μεσοποταμίας, της Αραβίας, των Μυκηνών, του Αιγαίου, της Κύπρου. Γρήγορα οι Ισραηλίτες ήρθαν σε επαφή με τον πολιτισμό των Χαναναίων και γνώρισαν τη ζωή των πόλεων. Όπως ήταν φυσικό, η καθημερινή τους ζωή άλλαξε. Από νομάδες και κτηνοτρόφοι έγιναν ιδιοκτήτες γης και γεωργοί. Εγκαταστάθηκαν στις πόλεις, είχαν πια περισσότερα αγαθά και ευημερούσαν. Σιγά σιγά υιοθέτησαν το χαναανικό τρόπο ζωής. Έτσι, η λιτότητα και η αυστηρότητα της ερήμου αντικαταστάθηκε από την πολυτέλεια και τη χαλαρότητα της ζωής στην πόλη και η ισότητα των μελών της φυλής από τις κοινωνικές διαφορές.

Όμως και θρησκευτικά επηρεάστηκαν. Η θρησκεία των Χαναναίων ήταν πολυθεϊστική με κύρια χαρακτηριστικά τη μαγεία και τη λατρεία της φύσης. Ως σημαντικότεροι θεοί λατρεύονταν ο Βάαλ, θεός της βλάστησης και της βροχής, και η Αστάρτη, θεά της γονιμότητας. Ζώντας λοιπόν κοντά στους Χαναναίους οι Ισραηλίτες ξεχνούσαν κάποιες φορές τις παραδόσεις τους. *Εγκατέλειπαν τον Κύριο και λάτρευαν το Βάαλ και την Αστάρτη.*

Ποια ήταν η εποχή των βασιλέων;

Είναι τα χρόνια από το 1012 έως το 926 π.Χ. Οι μεγάλοι βασιλείς αυτής της περιόδου ήταν ο Σαούλ, ο Δαβίδ και ο Σολομών.

Στην εποχή των βασιλέων και στο χώρο της βασιλικής αυλής, κάποιοι μορφωμένοι άνθρωποι άρχισαν να συγκεντρώνουν τις παλιές παραδόσεις της ιστορίας των Ισραηλιτών και να τις καταγράφουν με στόχο να τις διασώσουν. Τα κείμενα αυτά αποτέλεσαν το πρώτο υλικό για τη σύνθεση και τη συγγραφή των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης, που θα ολοκληρωθεί αιώνες αργότερα.

Στα μαθήματα του κεφαλαίου: α) θα γνωρίσουμε τη ζωή του λαού αυτή την περίοδο και τα σπουδαιότερα πρόσωπα και β) θα αξιολογήσουμε το έργο τους, με σκοπό να διακρίνουμε με ποιους τρόπους προχωρά μέσα από την ιστορία του Ισραήλ το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία των ανθρώπων.



12. Αγώνες για εγκατάσταση στη Γη της Επαγγελίας: η σχέση με το Θεό δοκιμάζεται



α) Ο Θεός ορίζει Κριτές

Στα δύσκολα χρόνια της εγκατάστασης στη Χαναάν ο Κύριος τους έδωσε για αρχηγούς Κριτές, οι οποίοι τους γλίτωναν από τους επιδρομείς... Κάθε φορά που ο Κύριος τους έστελνε έναν Κριτή, ήταν ο ίδιος μαζί του και γλίτωνε τους Ισραηλίτες από τους εχθρούς τους όσον καιρό ζούσε ο Κριτής...

Έτσι, οι Ισραηλίτες εγκαταστάθηκαν ανάμεσα στους Χαναανίους, στους Χετταίους, στους Αμορραίους ... και στους Ιεβουσαίους.

Οι Κριτές δεν ήταν άνθρωποι με ιδιαίτερη κοινωνική θέση (μορφωμένοι, πλούσιοι κ.λπ.). Το κριτήριο εκλογής τους από το Θεό ήταν η μεγάλη τους εμπιστοσύνη σ' αυτόν. Ήταν ηγέτες που τους καλούσε ο ίδιος ο Θεός να βοηθήσουν το λαό του σε κρίσιμες ώρες. Μετά τη δράση τους επέστρεφαν στην ιδιωτική τους ζωή ή υπηρετούσαν το λαό ως ισόβιοι άρχοντες, χωρίς όμως να μεταβιβάζουν το αξίωμα αυτό στα παιδιά τους. Σπουδαιότεροι Κριτές ήταν η Δεββώρα, ο Γεδεών, ο Σαμψών, ο Ιεφθάε και ο Σαμουήλ.

β) Ένας νεαρός Κριτής νικά τους Μαδιανίτες: ο Γεδεών

Για επτά χρόνια οι Μαδιανίτες καταπίεζαν σκληρά τους Ισραηλίτες. Κι αυτοί, για να προστατεύονται, έφτιαζαν κρησφύγετα πάνω στα βουνά, σε σπηλιές και οχυρά. Όποτε οι Ισραηλίτες έσπερναν, οι Μαδιανίτες ... έκαναν επιδρομές εναντίον τους ... και κατέστρεφαν τις καλλιέργειες... Επίσης, δεν άφηναν στους Ισραηλίτες ούτε πρόβατα ούτε βόδια ούτε γαϊδούρια... Εξαιτίας, λοιπόν, των Μαδιανιτών οι Ισραηλίτες είχαν τρομερά εξαθλιωθεί και επικαλέστηκαν τον Κύριο.

Τότε εμφανίστηκε άγγελος Κυρίου στο νεαρό ακόμη Γεδεών και του είπε: «Ο Κύριος είναι μαζί σου, γενναίε πολεμιστή... Μ' αυτή τη δύναμη που έχεις πήγαινε και θα ελευθερώσεις τον Ισραήλ από τους Μαδιανίτες. Εγώ σε στέλνω»... «Μα πώς, Κύριέ μου, θα γλιτώσω εγώ τον Ισραήλ;» αποκρίθηκε ο Γεδεών. «Η συγγενειά μου είναι η πιο ταπεινή ανάμεσα στη φυλή Μανασσή κι εγώ ο πιο μικρός της οικογένειας του πατέρα μου». Τότε του είπε ο Κύριος: «Ναι, αλλά εγώ θα είμαι μαζί σου, και θα νικήσεις τους Μαδιανίτες σαν να 'ταν ένας μόνον άνθρωπος».

Έτσι, λοιπόν, ο Γεδεών με τις οδηγίες του Θεού άρχισε να ετοιμάζει στρατό για να αντιμετωπίσει τους Μαδιανίτες. Προηγουμένως όμως γκρέμισε το θυσιαστήριο του Βάαλ που είχαν κτίσει οι συμπατριώτες του κι έχτισε θυσιαστήριο για τον αληθινό Θεό. Στο κάλεσμά του ανταποκρίθηκαν χιλιάδες στρατιώτες από όλες τις φυλές του Ισραήλ. Ωστόσο, ο Κύριος είπε στο Γεδεών: «Μόνο με τριακόσιους άντρες ... θα σας ελευθερώσω... Όλοι οι υπόλοιποι ας πάνε στα σπίτια τους». Στη συνέχεια ο Γεδεών μοίρασε τους τριακόσιους άντρες σε τρία μέρη και έδωσε στον καθένα τους από μια σάλπιγγα και μια άδεια στάμνα με μια λαμπάδα μέσα. Μετά τους είπε: «Όταν σαλπίσω με τη σάλπιγγα, εγώ κι αυτοί που είναι μαζί μου, τότε θα σαλπίζετε κι εσείς γύρω από το στρατόπεδο και θα φωνάζετε: 'Για τον Κύριο και το Γεδεών'». Έτσι κι έγινε. Από τον ξαφνικό κρότο που έκαναν οι στάμνες, καθώς έσπαζαν, και από τη λάμψη των δαυλών οι Μαδιανίτες αιφνιδιάστηκαν, κατατρόμαξαν, έστρεψαν το ξίφος τους ο ένας εναντίον του άλλου και αλληλοσκοτώθηκαν. Όσοι γλίτωσαν τράπηκαν σε άτακτη φυγή.

Ύστερα απ' αυτά οι Ισραηλίτες είπαν στο Γεδεών: «Γίνε εσύ κυβερνήτης μας, έπειτα ο γιος σου και μετά ο εγγονός σου, γιατί εσύ μας ελευθέρωσες από τους Μαδιανίτες». Ο Γεδεών όμως τους απάντησε: «Δε θα σας κυβερνήσω εγώ ούτε κι ο γιος μου. Ο Κύριος θα σας κυβερνάει».



γ) Ο τελευταίος Κριτής: Σαμουήλ

Ο Σαμουήλ ήταν από παιδί αφιερωμένος στο Θεό. Ήταν άνθρωπος που μπορούσε να διακρίνει την αλήθεια μέσα στα γεγονότα της ζωής. Καλούσε, λοιπόν, συνεχώς το λαό να απομακρυνθεί από τα είδωλα και να μην ξεχνάει τον αληθινό Θεό. Όλες οι φυλές του Ισραήλ από τη Δαν μέχρι τη Βέερ - Σεβά τον αναγνώριζαν ως «άνθρωπο του Θεού».

Όλα αυτά τα κρίσιμα χρόνια της εγκατάστασης στη Χαναάν, οι Ισραηλίτες ζούσαν ανάμεσα σε λαούς που είχαν βασιλείς. Για πολλούς μάλιστα λαούς ο βασιλιάς ήταν θεός. Οι Ισραηλίτες, καθώς ήταν οργανωμένοι σε φυλές, κατ' αρχάς δεν είχαν βασιλιά. Έτσι όμως δυσκολεύονταν π.χ. στο να παίρνουν γρήγορα στρατιωτικές αποφάσεις. Επηρεασμένοι, λοιπόν, από τους γείτονές τους άρχισαν να πιστεύουν ότι με ένα βασιλιά θα ήταν ευκολότερο να νικήσουν τους εχθρούς τους και να ευημερήσουν. Γι' αυτό απευθύνθηκαν στο Σαμουήλ και του ζήτησαν να εκλέξει ένα βασιλιά γι' αυτούς.

Ο Σαμουήλ θεώρησε την απαίτησή τους ασέβεια προς τον Κύριο. Κι αυτό επειδή πίστευε ότι ο Θεός ήταν το μοναδικό στήριγμα του Ισραήλ από την εποχή της Εξόδου. Προσευχήθηκε, λοιπόν, στο Θεό ο οποίος του απάντησε: «Άκουσε το λαό και δέξου όλα όσα σου ζητούν. Δεν περιφρόνησαν εμένα, αλλά εμένα, κι αρνήθηκαν να είμαι πια βασιλιάς τους... Τώρα λοιπόν κάνε ό,τι σου ζητάνε, αλλά ξεκαθάρισέ τους ... ποια θα είναι τα δικαιώματα του βασιλιά...». Ο Σαμουήλ ανακοίνωσε όλα τα λόγια του Κυρίου στο λαό... «Νά ποια θα είναι τα δικαιώματα του βασιλιά που θα σας κυβερνάει: Θα παίρνει τους γιους σας και θα τους χρησιμοποιεί ... για να οργάνουν τα χωράφια του ... ή για να του κατασκευάζουν τα πολεμικά του όπλα.. Θα παίρνει τις κόρες σας για να του φτιάχνουν αρώματα, να του μαγειρεύουν και να του ζυμώνουν. Θα πάρει τα καλύτερα χωράφια σας και τα αμπέλια σας... Από τα πρόβατά σας θα παίρνει το δέκατο κι εσείς θα είστε δούλοι του... Θ' αρχίσετε τότε να παραπονιέστε στον Κύριο για το βασιλιά σας που εσείς εκλέξατε να σας κυβερνάει, αλλά ο Κύριος δε θα σας απαντάει».



Ο Σαμουήλ, τοιχογραφία του 16ου αι. στη Μονή Σταυρονικήτα (Άγιον Όρος)

Εργασία στην τάξη

1. Πώς αναδεικνύονταν οι Κριτές και τι σημασία είχε το έργο τους για τη ζωή του λαού;
2. Να χαρακτηρίσετε το Γεδεών και να επισημάνετε το ρόλο του Θεού στην ιστορία του.
3. Φανταστείτε τις αλλαγές του τρόπου ζωής των Ισραηλιτών μετά την εγκατάστασή τους στη Χαναάν (συμβουλευόμενοι και τα στοιχεία της Εισαγωγής). Σε συνεργασία με το διπλανό σας προετοιμάστε ένα διάλογο ή μια σκηνή από τη ζωή σε μια πόλη της εποχής ή στην έρημο και παρουσιάστε τη δουλειά σας στην τάξη.
4. Ποιος νομίζετε ότι ήταν ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τους Ισραηλίτες μετά την εγκατάστασή τους στη Γη Χαναάν και γιατί; Συμβουλευθείτε και το μάθημα 11.
5. Ποιος ήταν ο σοβαρότερος κίνδυνος που διέβλεπε ο Σαμουήλ στην επιθυμία των Ισραηλιτών να αποκτήσουν βασιλιά; Προσπαθήστε να καταλάβετε γιατί.

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Ποια χαρακτηριστικά του Θεού αποκαλύπτονται στις ιστορίες των Κριτών;
2. Εξηγήστε, χρησιμοποιώντας φανταστικά παραδείγματα, τις αρνητικές συνέπειες που επέφερε στον τρόπο ζωής των Ισραηλιτών η απομάκρυνσή τους από το Θεό και τις παραδόσεις της ερήμου.
3. Όταν οι άνθρωποι απλώς μιμούνται ένα μοντέρνο τρόπο ζωής και εγκαταλείπουν εύκολα και απροβλημάτιστα οτιδήποτε παραδοσιακό, η καθημερινή τους ζωή και οι σχέσεις τους επηρεάζονται αρνητικά. Συμφωνείτε μ' αυτό; Στηρίζετε την άποψή σας με παραδείγματα.

Ελέγχω τι έμαθα

1. Δείξτε στο χάρτη τους λαούς με τους οποίους χρειάστηκε να πολεμήσουν οι Ισραηλίτες.
2. Ποιες ήταν οι αλλαγές στη ζωή των Ισραηλιτών μετά την εγκατάστασή τους στη Χαναάν;
3. Ποιος και με ποιο κριτήριο όριζε τους Κριτές;
4. Ποια ήταν η περίοδος των Κριτών (χρονολογία) και ποιος ήταν ο ρόλος τους;
5. Αναφέρετε τα ονόματα των μεγάλων Κριτών.
6. Διηγηθείτε την ιστορία της κλήσης του Γεδεών και της νίκης του ενάντια στους Μαδιανίτες.
7. Τι ακριβώς ήταν ο Σαμουήλ για τους Ισραηλίτες;
8. Ποιον κίνδυνο θεωρούσε μεγαλύτερο για το λαό του ο Σαμουήλ και γιατί;
9. Γιατί οι Ισραηλίτες ζητούσαν βασιλιά;
10. Ποιες ήταν οι προειδοποιήσεις του Σαμουήλ, όταν οι Ισραηλίτες ζήτησαν να τους ορίσει βασιλιά;



Οι γειτονικοί λαοί του Ισραήλ

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Στην εποχή μας αναγνωρίζουμε ότι όλοι οι άνθρωποι είναι καλό να ζουν με ευημερία και ασφάλεια. Συχνά ωστόσο λέγεται ότι οι δυσκολίες και οι στερήσεις μπορούν να παίξουν θετικό ρόλο στη ζωή μας. Συζητήστε αυτή την άποψη με τους γονείς σας ή άλλους μεγαλύτερους και γράψτε τα επιχειρήματά σας.
2. Γράψτε ένα κείμενο ή διάλογο με θέμα: «Ένας Ισραηλίτης που ήρθε από την έρημο και τώρα ζει σε μια χαναανιτική πόλη εξηγεί στο παιδί του τις διαφορές της τωρινής του ζωής από τη ζωή στην έρημο».





13. Η ζωή οργανώνεται με βάση το Νόμο του Μωσή

Σ' όλη την παραγμένη περίοδο των Κριτών οι δώδεκα φυλές των Ισραηλιτών ήταν οργανωμένες σαν μια συνομοσπονδία*. Κάθε φυλή ήταν εγκατεστημένη στη δική της περιοχή, την οποία διοικούσε και υπερασπιζόταν. Αυτό που έδενε τις φυλές μεταξύ τους ήταν η πίστη στον ίδιο Θεό· το Θεό με τον οποίο είχαν κλείσει Διαθήκη.

Μια φορά, λοιπόν, το χρόνο οι αρχηγοί των φυλών συγκεντρώνονταν μπροστά στην Κιβωτό της Διαθήκης, που την είχαν εγκαταστήσει στη Σηλώ. Εκεί θυμόντουσαν και διηγούνταν όλα όσα είχε κάνει ο Θεός γι' αυτούς στο διάβα της ιστορίας τους. Δήλωναν την πίστη τους σ' αυτόν και αναγνώριζαν τις υποχρεώσεις τους απέναντί του, που πήγαζαν από τη Διαθήκη του Σινά και περιέχονταν στο Νόμο. Διάβαζαν τον Νόμο και ανανέωναν την υπόσχεσή τους να τον τηρούν. Η καρδιά βέβαια του Νόμου ήταν πάντα η εντολή: *Ακου Ισραήλ... Ν' αγαπάς τον Κύριο το Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλη τη δύναμή σου.*

Οι Ισραηλίτες λοιπόν, μετά την εγκατάστασή τους στη Χανάαν, βάσισαν και οργάνωσαν την καθημερινή τους ζωή πάνω στο Νόμο του Θεού. Γι' αυτό έχει σημασία να γνωρίσουμε μερικές χαρακτηριστικές διατάξεις του.

α) Οι σχέσεις με τους συνανθρώπους

Μην κρατάς πικρία στην καρδιά σου για τον άλλο. Εξηγήσου μαζί του ανοιχτά, για να μη σε βαραίνει τίποτα.

Μην είσαι εκδικητικός και μνησικάκος απέναντι στους άλλους, αλλά ν' αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου.*

Μη διαδίδεις φήμες ψεύτικες.

Να μην ακολουθείς τους πολλούς στο κακό.

Αν πάρεις το πανωφόρι κάποιου για ενέχυρο, φρόντισε να του το επιστρέψεις πριν από τη δύση του ήλιου, γιατί είναι το μοναδικό του σκέπασμα, με το οποίο προστατεύεται από το κρύο.*

Αν συναντήσεις το βόδι του εχθρού σου ή το υποζύγιο του να περιπλανιέται, πρέπει να το οδηγήσεις στον αφέντη του.*

Αν κάποιος κάψει ενός τον αγρό ή τον αμπελώνα ή αφήσει τα ζώα του ελεύθερα να βόσκουν στο χωράφι του άλλου, τότε ο δράστης θα δώσει αποζημίωση μέρος από τα καλύτερα προϊόντα του δικού του αγρού και του δικού του αμπελώνα.

β) Η συμπεριφορά προς τους ξένους και τους αδύναμους

Δεν πρέπει να καταπιέζετε ξένο, ούτε να τον εκμεταλλεύεστε, γιατί κι εσείς ήσασταν κάποτε ξένοι στην Αίγυπτο.

Όταν θερίζετε τα χωράφια σας, μην κόβετε τα στάχυα ως την τελευταία γωνιά του χωραφιού σας. Και μη γυρίζετε πίσω, μετά το θερισμό, για να μαζέψετε τα στάχυα που παράπεσαν. Ούτε να γυρνάτε πίσω στο αμπέλι σας για να μαζέψετε τα τσαμπιά που έμειναν ή τις ρώγες που έχουν πέσει. Να τ' αφήνετε για το φτωχό και για τον ξένο.

Όταν δανείζεις χρήματα σε ένα φτωχό συμπολίτη σου, μην του φέρεσαι όπως οι άλλοι δανειστές. Μην του ζητάς τόκο.

Μην εκμεταλλεύεσαι ποτέ το μισθωτό, το δυστυχισμένο και το φτωχό συμπατριώτη σου ή τον ξένο που ζει σε μια από τις πόλεις της χώρας σου. Να του δίνεις κάθε μέρα το ημερομίσθιο του πριν απ' τη δύση του ήλιου. Γιατί είναι φτωχός και το έχει ανάγκη.



γ) Η απονομή της δικαιοσύνης

Οι δικαστές δε θα διαστρεβλώνετε το δίκαιο, δε θα μεροληπτείτε* και δε θα δέχεστε δωροδοκία*, γιατί το δώρο τυφλώνει τα μάτια των σοφών και διαστρέφει τα λόγια των δικαίων.

Ένας μόνο μάρτυρας δεν αρκεί για να καταδικαστεί κάποιος που κατηγορείται για οποιοδήποτε έγκλημα, παρανομία ή αμαρτία... Οι δικαστές να εξετάζουν καλά την υπόθεση.



δ) Ο νόμος της δεκάτης

Κάθε χρόνο θα ξεχωρίζετε το ένα δέκατο από ... όλη τη σοδειά που θα σας δίνουν τα χωράφια σας. Θα τα πηγαίνετε στον τόπο που θα έχει διαλέξει ο Κύριος, ο Θεός σας, για να λατρεύετε το όνομά του...

Στο τέλος κάθε τρίτης χρονιάς θα χωρίζετε τη δεκάτη από τη σοδειά σας εκείνης της χρονιάς και θα την καταθέτετε στις πόλεις σας. Οι λευίτες, που δεν έχουν κληρονομικό μερίδιο, καθώς και οι ξένοι, τα ορφανά και οι χήρες της πόλης θα μπορούν να έρχονται να τρώνε απ' αυτά και να χορταίνουν.



ε) Το σαββατικό και το ιωβηλαίο έτος

Έξι χρόνια θα σπέρνετε τα χωράφια σας, θα κλαδεύετε τα αμπέλια σας και θα συνάζετε τη σοδειά. Ο έβδομος χρόνος, όμως, θα είναι σαββατικός, ένα έτος για ν' αναπαυθεί η γη... Εκείνο το χρόνο δε θα σπείρετε τα χωράφια σας, ούτε θα κλαδέψετε τα αμπέλια σας... Θα είναι χρόνος αγρανάπαυσης...

Έπειτα θα μετρήσετε ... συνολικά σαράντα εννιά χρόνια ... και το πεντηκοστό θα το ανακηρύζετε άγιο. Είναι το ιωβηλαίο έτος. Τότε θα κηρύζετε απελευθέρωση για όλους τους κατοίκους της χώρας. Κάθε ιδιοκτησία που έχει πουληθεί, θα επιστραφεί στον αρχικό ιδιοκτήτη της και καθένας που έχει πουληθεί ως δούλος, θα γυρίσει στην οικογένειά του.



στ) Καταδίκη της ειδωλολατρίας

Όταν θα μπειτε στη χώρα που σας δίνει ο Κύριος, ... δεν πρέπει να μάθετε να τηρείτε τα βδελυρά* έθιμα εκείνων των εθνών. Δε θα βρεθεί κανείς ανάμεσά σας που να προσφέρει το γιο του ή την κόρη του να καούν θυσία ή που ν' ασκεί μαντεία ή οιωνοσκοπία* ή απόκρυφες τέχνες ή μαγεία...



Εργασία στην τάξη

1. Από πού προερχόταν και πού στηριζόταν ο Νόμος των Ισραηλιτών;
2. Γιατί ο Νόμος τους ονομαζόταν Μωσαϊκός;
3. Αξιολογήστε τις νομικές διατάξεις που διαβάσατε. Στηρίξτε τις απαντήσεις σας σε επιχειρήματα.
4. Παρουσιάστε φανταστικά παραδείγματα που να αποδεικνύουν ότι η ζωή της ισραηλιτικής κοινότητας βελτιωνόταν, όταν οι άνθρωποι τηρούσαν τις διατάξεις του Μωσαϊκού Νόμου.
5. Χωριστείτε σε ομάδες και επεξεργαστείτε τους νόμους προσπαθώντας να αναγνωρίσετε αν τα προβλήματα που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν έχουν επιλυθεί στις μέρες μας.

Νόμος Law Loi Gesetz Legge Ley Закон

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Στις μέρες μας πολλοί αγνοούν το σύνολο του Μωσαϊκού Νόμου. Γνωρίζουν όμως τη διάταξη «ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» και τη χρησιμοποιούν ως επιχείρημα για να αποδείξουν τη σκληρότητα αυτού του Νόμου. Ας σκεφτούμε: Μιλάμε για 3000 χρόνια πριν, όταν η βία και η σκληρότητα ήταν φυσική κατάσταση. Ας προσέξουμε τη διάταξη: Δεν προτρέπει τον άνθρωπο να εκδικηθεί, αλλά να περιορίσει την εκδικητικότητά του βάζοντας ένα φραγμό. Το νόημα της διάταξης είναι: Αν κάποιος σου έκανε κακό και συ νομίζεις ότι πρέπει να του το ανταποδώσεις, η τιμωρία του να μην είναι μεγαλύτερη από το κακό που έκανε. Να περιοριστείς, δηλαδή, στο ίδιο κακό και όχι να κάνεις μεγαλύτερο. Ύστερα απ' αυτές τις διευκρινίσεις και τα όσα μάθατε στο μάθημα τι θα είχατε να πείτε σ' ένα σύγχρονο άνθρωπο που θεωρεί το Μωσαϊκό Νόμο ως ένα σκληρό νόμο;
2. Στο **Δευτερονόμιο** διαβάζουμε: «Πρέπει να καταλάβετε καλά ότι, όπως εκπαίδευει ένας το παιδί του, έτσι σας εκπαίδευσε ο Κύριος ο Θεός σας» (Δευτ 8, 5). Τι σας κάνει να σκεφτείτε για το ρόλο του Νόμου στη ζωή του λαού;
3. Υπογραμμίστε δύο διατάξεις που σας φαίνονται σπουδαίες – για την εποχή τους ή και για τη δική μας – και εξηγήστε με επιχειρήματα την επιλογή σας.

Ελέγγω τι έμαθα

1. Πώς ήταν οργανωμένοι οι Ισραηλίτες κατά την περίοδο των Κριτών;
2. Τι ήταν αυτό που τους συνέδεε;
3. Πώς ονομαζόταν ο Νόμος τους και γιατί;
4. Τι είδους σχέσεις ρύθμιζε ο νόμος;
5. Τι προβλεπόταν για τους φτωχούς και τους ξένους;
6. Τι προβλεπόταν για το ρόλο των δικαστών;
7. Τι ήταν η δεκάτη;
8. Τι ήταν και τι ρόλο έπαιζε το σαββατικό έτος;
9. Τι ήταν και τι ρόλο έπαιζε το ιωβηλαίο έτος;
10. Ποιες ειδωλολατρικές συνήθειες απαγορεύονταν αυστηρά;



Η εγκατάσταση των φυλών στη Χαναάν

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Οι νόμοι είναι αναγκαίοι για τη ζωή μιας οργανωμένης κοινωνίας. Βρείτε παραδείγματα από την καθημερινή ζωή που να το αποδεικνύουν.
2. Σε συνεργασία με συμμαθητές σας γράψτε μια σειρά διατάξεων / υποδείξεων που κατά την κρίση σας θα διευκόλυναν να δείχνουμε: α) θετική στάση προς τους ξένους που ζούν στη χώρα μας, β) σεβασμό για το περιβάλλον και τα ζώα.

14. Δαβίδ, ο δοξασμένος βασιλιάς του Ισραήλ



Ο βασιλιάς Δαβίδ, μικρογραφία από χειρόγραφο του 13ου αι. στη Μονή Σταυρονικήτα (Αγιον Όρος)



Η χρίση του βασιλιά

Την τελούσε ένας άνθρωπος του Θεού, προφήτης ή ιερέας, χύνοντας λάδι στο κεφάλι του βασιλιά. Μ' αυτόν τον τρόπο δηλώνονταν με ένα εξωτερικό σημείο (το λάδι) ότι ο άνθρωπος αυτός ήταν εκλεγμένος από το Θεό να γίνει όργανό του για τη διακυβέρνηση του λαού. Έτσι, ο βασιλιάς λεγόταν χριστός (= χρισμένος) και αναγνωριζόταν ως άγιος μιας μεγάλης αποστολής. Η εβραϊκή λέξη για το «χριστός» είναι «Μεσσίας» και δινόταν στο διάδοχο του βασιλικού θρόνου του Δαβίδ.

α) Ο πρώτος βασιλιάς: ο Σαούλ

Οι Ισραηλίτες, παρά τις προειδοποιήσεις του Σαμουήλ για τους κινδύνους της βασιλείας (όπως τις είδαμε στο μάθημα 12), επέμεναν λέγοντας «... θέλουμε βασιλιά, για να είμαστε κι εμείς σαν τα άλλα έθνη...». Με την υπόδειξη του Θεού, λοιπόν, ο Σαμουήλ έχρισε βασιλιά ένα νέο και ωραίο άνδρα από τη φυλή Βενιαμίν, το Σαούλ, τονίζοντας «ο Κύριος σε έχρισε άρχοντα στο λαό που του ανήκει».

Ο Σαούλ ήταν γενναίος πολεμιστής και νίκησε πολλούς εχθρούς των Ισραηλιτών. Παρά τα χαρίσματά του όμως απομακρύνθηκε από το Θεό. Γι' αυτό ο Σαμουήλ όσο ζούσε ήταν ... βαθιά λυπημένος γι' αυτόν.

β) Ο Σαμουήλ χρίει κρυφά έναν άλλο βασιλιά: ο Δαβίδ

Μετά από καιρό ο Θεός υπέδειξε στο Σαμουήλ να χρίσει βασιλιά, κρυφά από το Σαούλ, ένα ταπεινό βοσκόπουλο από τη Βηθλεέμ. Ήταν ο Δαβίδ, ο μικρότερος γιος του Ιεσσαί από τη φυλή του Ιούδα. Ήταν ξανθός, με σπινθηροβόλο βλέμμα κι ωραίο πρόσωπο... Ο Σαμουήλ πήρε το δοχείο με το λάδι και τον έχρισε βασιλιά μπροστά στους αδερφούς του. Από τότε ο Θεός ήταν πάντα μαζί του...

Ο Δαβίδ βρέθηκε στην αυλή του Σαούλ να παίζει το ψαλτήρι και να τον ψυχαγωγεί. Έγινε πολύ φίλος με το γιο του βασιλιά, Ιωνάθαν, που αγαπούσε το Δαβίδ σαν τον εαυτό του. Έβγαλε μάλιστα το μανδύα που φορούσε και του τον έδωσε. Επίσης του έδωσε την πανοπλία, το ξίφος, το τόξο και τη ζώνη του. Ο Δαβίδ, καθώς ήταν έξυπνος και γενναίος, έφερνε σε πέρας με επιτυχία οποιαδήποτε αποστολή του ανέθετε ο Σαούλ. Έτσι, τον όρισε αρχηγό του στρατού του... Με τον καιρό έγινε τόσο αγαπητός στο λαό, ώστε οι άνθρωποι να τραγουδούν στους δρόμους: «Ο Σαούλ νίκησε χιλιάδες, μα ο Δαβίδ νίκησε μυριάδες!». Όλα αυτά έκαναν το Σαούλ να αισθανθεί ζηλία και μίσος κατά του Δαβίδ. Αρκετές φορές προσπάθησε να τον εξοντώσει. Ο Δαβίδ όμως σώθηκε χάρη στη βοήθεια του Θεού και του αδελφικού του φίλου Ιωνάθαν, ο οποίος προστάτευε το φίλο του από το φθόνο του πατέρα του. Για να γλιτώσει ο Δαβίδ δραπέτευσε, κρύφτηκε στα βουνά και έζησε ανάμεσα στους Φιλισταίους. Παρ' όλα αυτά, όταν ο Σαούλ κι οι γιοι του σκοτώθηκαν σε κάποια μάχη, ο Δαβίδ λυπήθηκε βαθύτατα. Μετά επέστρεψε στη χώρα και αναγνωρίστηκε βασιλιάς.

γ) Ο Δαβίδ βασιλιάς όλων των Ισραηλιτών

Όλες οι φυλές των Ισραηλιτών ήρθαν ... στο Δαβίδ στη Χεβρών και του είπαν: «Εμείς είμαστε σάρκα σου και αίμα σου...» ... κι εκείνος έκανε μαζί τους συμφωνία ενώπιον του Κυρίου.



Και έχρισαν το Δαβίδ βασιλιά του Ισραήλ. Ο Δαβίδ ήταν τριάντα ετών όταν έγινε βασιλιάς και βασίλευσε σαράντα χρόνια. Νίκησε τους Φιλισταίους και ένωσε όλες τις φυλές του Ισραήλ. Κατάφερε πολλές νίκες ενάντια σε όλους τους εχθρούς του λαού και επεξέτεινε τα σύνορα του κράτους. Έτσι, ο Δαβίδ γινόταν συνεχώς ισχυρότερος... Στα ποιήματά του ωστόσο διαβάζουμε ότι ο ίδιος αναγνώριζε τη βοήθεια του Θεού πίσω από όλα τα κατορθώματά του:

Εσύ είσαι, Κύριε, το καταφύγιό μου, το φρούριό μου...

Μου 'δωσες την ασπίδα που μ' έσωσε.

Η απάντησή σου στην προσευχή μου, με κάνει δυνατό.

*Εσύ ανοίγεις δρόμο προς στα βήματά μου
και σταθερά τα πόδια μου πατούν...*

Όμως ο Δαβίδ έπεσε σε ένα μεγάλο λάθος. Ερωτεύθηκε μια παντρεμένη γυναίκα, τη Βηρσαβέε. Για να την αποκτήσει, έστειλε το σύζυγό της στην πρώτη γραμμή της μάχης, ώστε να σκοτωθεί. Όταν το φριχτό σχέδιο πραγματοποιήθηκε, ο Δαβίδ έστειλε και την πήρε στο σπίτι του κι έγινε γυναίκα του και του γέννησε γιο. Τότε ... ο Κύριος έστειλε στο Δαβίδ τον προφήτη Νάθαν ... που τον έλεγξε σκληρά για το λάθος του. Ο Δαβίδ συναισθάνθηκε το βαρύ του αμάρτημα και συντετριμμένος ομολόγησε στο Νάθαν: «Αμάρτησα μπροστά στον Κύριο!».



δ) Η Ιερουσαλήμ πρωτεύουσα του ενωμένου κράτους

Στο κέντρο περίπου της Παλαιστίνης, χτισμένη πάνω σ' ένα ύψωμα που οι τρεις πλευρές του περικλειόταν από κοιλάδες, βρισκόταν η πόλη των Ιεβουσαίων Ιερουσαλήμ. Οι κάτοικοί της πίστευαν ότι ήταν απόρθητη. Ωστόσο, ο Δαβίδ κυριέψε το φρούριο της Σιών που ονομάστηκε στη συνέχεια «Πόλη Δαβίδ» ... και την έκανε πρωτεύουσα του νέου κράτους. Στη συνέχεια έχτισε κι άλλα οχυρωματικά έργα ... καθώς επίσης και την κατοικία του. Με μια θριαμβευτική πομπή μετέφερε και τοποθέτησε την Κιβωτό της Διαθήκης σε μια σκηνή δίπλα στο παλάτι του. Η Ιερουσαλήμ για τους Ισραηλίτες δεν ήταν μόνο η πρωτεύουσα του κράτους, αλλά και ιερή πόλη, όπου βασίλευε ο «χριστός» του Θεού βασιλιάς Δαβίδ.

Όταν ο βασιλιάς πέθανε, ... τον έθαψαν στην Πόλη Δαβίδ.



«Με ένδοξη, πολυπληθή παρέα βιάζα ... με χαρές και ύμνους μουσικών οργάνων» Ψαλμ 41, 5

Η μεταφορά της Κιβωτού της Διαθήκης, τοιχογραφία του Θεοφάνη στη Μονή Σταυρονικήτα (16ος αι., Άγιον Όρος)

Η σημερινή Ιερουσαλήμ

Ίσως δεν υπάρχει άλλη πόλη στον κόσμο που αγαπήθηκε και διεκδικήθηκε με τόσο πάθος όσο η Ιερουσαλήμ. Κι αυτό επειδή θεωρείται τόπος ιερός και από τις τρεις μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες. Ψηλά τείχη μήκους 4 χλμ. με 8 πύλες εισόδου κλείνουν από παντού την παλιά πυκνοχτισμένη πόλη. Στα δυτικά της από τις αρχές του 20ού αι. άρχισε να κτίζεται η σύγχρονη Ιερουσαλήμ.

Σήμερα, στην παλιά πόλη οι στενοί δρόμοι και τα καταστήματα σφύζουν* από ζωή. Καμπαναριά και μιναρέδες* γειτονεύουν στενά, υψώνοντας προς τον ουρανό τις προσευχές τριών θρησκειών και πολλών διαφορετικών ομολογιών*. Για τους χριστιανούς το σημαντικότερο προσκύνημα στην πόλη είναι ο Ναός της Αναστάσεως (μέσα σ' αυτόν υπάρχουν ο Γολγοθάς και ο Πανάγιος Τάφος). Για τους μουσουλμάνους το σημαντικότερο προσκύνημα είναι το *τέμενος του Ομάρ*, πάνω στο λόφο του Βράχου, όπου για δεκατρείς αιώνες προσκυνούν το βράχο της θυσίας του Αβραάμ. Στη ρίζα του λόφου του Βράχου βρίσκεται ο πιο ιερός τόπος για τους ισραηλίτες όλου του κόσμου: το *Τείχος των Δακρύων*, ένα απομεινάρι του Ναού τους, ο οποίος καταστράφηκε ολοσχερώς το 70 μ.Χ. και έκτοτε δεν ξαναχτίστηκε.

Αιώνες τώρα στην Ιερουσαλήμ κάθε βδομάδα επικρατεί ο ίδιος ρυθμός. Κάθε Παρασκευή γιορτάζουν οι μουσουλμάνοι. Το Σάββατο οι ισραηλίτες και την Κυριακή οι χριστιανοί.

Όμως τα τελευταία χρόνια η ατμόσφαιρα είναι συνεχώς ηλεκτρισμένη στην πόλη. Διαμαρτυρίες, φανατισμοί, ακρότητες είναι τα χαρακτηριστικά της καθημερινής ζωής. Ελικόπτερα πετούν συνεχώς πάνω απ' την πόλη. Και μαζί ο ήχος από τις καμπάνες και το κάλεσμα του μουεζίνη* για προσευχή. Ο καθένας μας εύχεται να έρθει μια εποχή που οι άνθρωποι θα ακούσουν το μήνυμα της αγάπης και η ειρήνη θα επικρατήσει στην Ιερουσαλήμ.



Η παλιά πόλη της Ιερουσαλήμ (= πόλη της ειρήνης) είναι σήμερα χωρισμένη σε τέσσερα τμήματα: χριστιανικό, αρμενικό, ιουδαϊκό και μουσουλμανικό.



Εργασία στην τάξη

1. Ποιος υποδείκνυε και ποιος στήριζε τους βασιλείς; Τι νομίζετε ότι σήμαινε αυτό για το ρόλο τους; (βλ. και το σχετικό παράθεμα).
2. Αξιολογήστε το έργο του Δαβίδ. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μεγαλύτερο επιτεύγμα του και γιατί;
3. Εντοπίστε σημεία του μαθήματος όπου γίνεται λόγος για τη σχέση του Δαβίδ με το Θεό και χαρακτηρίστε την.
4. Περιγράψτε την εικόνα του αγιογράφου Θεοφάνη (σελ. 77). Επινοήστε έναν πρωτότυπο τίτλο.
5. Πώς φαντάζεστε μια μέρα στη σημερινή Ιερουσαλήμ;

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Διαβάστε προσεκτικά τα αποσπάσματα από την Καινή Διαθήκη που ακολουθούν. Στη συνέχεια προσπαθήστε να αναγνωρίσετε τη σχέση του Δαβίδ με τον Ιησού Χριστό:

Ο αρχάγγελος Γαβριήλ στη Μαρία:

Θα γεννήσεις γιο και θα τον ονομάσεις Ιησού. Αυτός θα γίνει μέγας και θα ονομαστεί Υιός του Υψίστου. Σ' αυτόν θα δώσει ο Κύριος ο Θεός το θρόνο του Δαβίδ, του προπάτορά του. Θα βασιλέψει για πάντα στους απογόνους του Ιακώβ και η βασιλεία του δε θα έχει τέλος.

Λκ 1, 31-33

Ο Χριστός στους Φαρισαίους:

Εκεί που ήταν συγκεντρωμένοι οι Φαρισαίοι, τους ρώτησε ο Ιησούς: «Τι νομίζετε για το Μεσσία; Ποιανού απογόνος είναι;». Του απαντούν: «Του Δαβίδ».

Μτ 22, 41-42

Ο Απόστολος Παύλος στην επιστολή του προς τους Ρωμαίους:

Ο Θεός είχε προαναγγείλει με τους προφήτες του στις Άγιες Γραφές το ευαγγέλιο για τον Υιό του, τον Ιησού Χριστό, ... ο οποίος, ως άνθρωπος, γεννήθηκε από τη γενιά του Δαβίδ, αποδείχθηκε όμως Υιός Θεού...

Ρωμ 1, 2-3

2. Το λάδι στην Παλαιά Διαθήκη είναι σημάδι της ευλογίας και της χάρις που δίνεται από το Θεό στους ανθρώπους. Σκεφτείτε περιπτώσεις στη λατρευτική ζωή της εκκλησίας στις οποίες με το λάδι μεταδίδονται πνευματικά χαρίσματα στους ανθρώπους.
3. Ποια στοιχεία της προσωπικότητας του Δαβίδ νομίζετε ότι εκφράζονται στο άγαλμα του Μιχαήλ Αγγέλου;

Ελέγγω τι έμαθα

1. Ποιος ήταν ο πρώτος βασιλιάς του Ισραήλ και ποιος τον έχρισε;
2. Ποια ήταν η καταγωγή του Δαβίδ;
3. Για ποιο λόγο ο Δαβίδ χρίστηκε κατ' αρχάς κρυφά;
4. Πώς διασώθηκε ο Δαβίδ από την οργή του Σαούλ;
5. Πόσα χρόνια βασίλεψε και ποια ήταν τα έργα του;
6. Για ποιο λάθος του τον έλεγε ο προφήτης Νάθαν;
7. Ποια ήταν η πρωτεύουσα του ενιαίου κράτους του Ισραήλ και πώς αλλιώς ονομάστηκε;
8. Τι σήμαινε η πόλη αυτή για τους Ισραηλίτες;
9. Πώς γινόταν η χρίση του βασιλιά, τι σήμαινε αρχικά η λέξη «χριστός» και ποια είναι η αντίστοιχη εβραϊκή λέξη;
10. Σε ποιον έδιναν την ονομασία «χριστός» οι Ισραηλίτες;

Ο Δαβίδ, του Μιχαήλ Αγγέλου (16ος αι.)



Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Μαζέψτε από τον ημερήσιο τύπο πληροφορίες και ειδήσεις για τη σύγχρονη Ιερουσαλήμ και τα προβλήματα των σημερινών κατοίκων της. Παρουσιάστε τα στην τάξη.
2. Σε συνεργασία με τον καθηγητή της Βιολογίας συζητήστε γύρω από τη χρήση και τη σημασία της ελιάς και του λαδιού για τους λαούς της αρχαιότητας, αλλά και τους σύγχρονους.
3. Βρείτε στοιχεία για τα σπουδαιότερα μνημεία της Ιερουσαλήμ, χριστιανικά αλλά και άλλων θρησκειών.



15. Οι Ψαλμοί, ποιήματα και τραγούδια για το Θεό



Το βιβλίο των **Ψαλμών** είναι μια συλλογή 150 ποιημάτων. Είναι το πιο γνωστό και αγαπητό βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης. Οι «Ψαλμοί» πήραν το όνομά τους από το ψαλτήρι, ένα δεκάχορδο μουσικό όργανο που συνόδευε το τραγούδι τους. Το βιβλίο των Ψαλμών συνδέθηκε με το όνομα του βασιλιά Δαβίδ, επειδή δεν ήταν μόνο μουσικός, αλλά είχε και τη φήμη σπουδαίου ποιητή. Τα ποιήματα των Ψαλμών ήταν βέβαια ύμνοι για τον ιουδαϊκό Ναό και τη Συναγωγή, αλλά έγιναν οι πιο αγαπητοί ύμνοι και για τη χριστιανική Εκκλησία. Σε κάθε χριστιανική ακολουθία απαγγέλλονται στίχοι ή ολόκληροι ψαλμοί. Ας γνωρίσουμε μερικούς πολύ χαρακτηριστικούς:

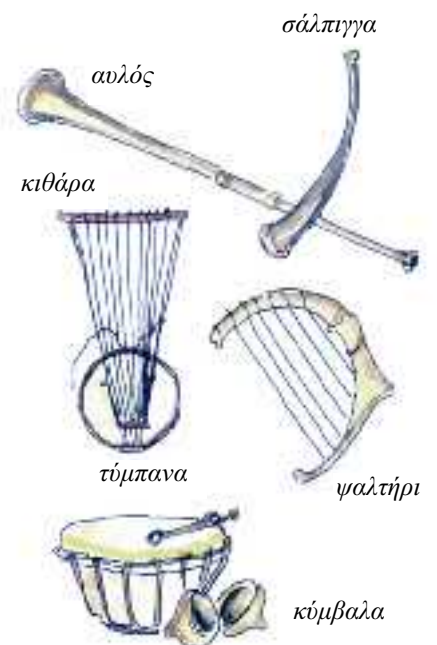
*Σπλαχνίσου με, Θεέ, μες στην αγάπη σου
μες στην αμέτρητη ευσπλαχνία σου
συγχώρησε τα ανομήματά μου.
Πλύνε με ολόκληρον απ' την παράβασή μου.
Από την αμαρτία μου καθάρισέ με.
Το ξέρω εγώ καλά το κρίμα μου,
το σφάλμα μου αδιάκοπα είναι
στα μάτια μου μπροστά.
Σ' εσένα, σ' εσένα προπαντός αμάρτησα,
κι ό,τι κακό, ενώπιόν σου το έκανα...
Καθάρισέ με με ύσσωπο*
κι οι αμαρτίες μου θα εξαλειφθούν.
Πλύνε με, κι απ' το χιόνι λευκότερος θα γίνω.
Τις αμαρτίες μου παράβλεψε
κι εξάλειψε όλες τις παραβάσεις μου.
Φτιάξε μου, Θεέ, μια καθαρή καρδιά.*

Ψαλμ 50

*Σπλαχνίσου με, Θεέ, σπλαχνίσου με,
γιατί σ' εσένα ζήτησε η ψυχή μου καταφύγιο.
Στον ίσκιο απ' τις φτερούγες σου γυρεύω προστασία,
ώσπου να φύγει ο κίνδυνος...
Πήρε θάρρος η καρδιά μου, Θεέ μου,
πήρε κουράγιο η καρδιά μου...
Θα τραγουδήσω και θα παίζω μουσική...
Ηχήστε, ψαλτήρι και κιθάρα.
Θέλω εγώ τον ήλιο να ζυπνήσω...
Θα σε δοξολογήσω, Κύριε,
μπροστά σ' όλους τους λαούς,
θα σε υμνήσω ανάμεσα στα έθνη,
γιατί έλαμψε η αγάπη σου ως τον ουρανό
και η αλήθεια σου ως τα σύννεφα.
Φανερώσου στα ουράνια, Θεέ μου,
και σ' όλη τη γη ως απλωθεί η δόξα σου*

Ψαλμ 56

Τα μουσικά όργανα των Ισραηλιτών



Ψαλμ 150

Ευλόγησε, ψυχή μου, τον Κύριο,
 κι όλη μου η ύπαρξη το άγιο όνομά του.
 Ευλόγησε, ψυχή μου τον Κύριο,
 και μην ξεχνάς όλες τις ευεργεσίες του.
 Αυτόν που συγχωρεί όλα τα λάθη σου,
 αυτόν που τις αρρώστιες σου γιατρεύει.
 Αυτόν που λυτρώνει τη ζωή σου απ' τη φθορά,
 που σε στολίζει με έλεος κι αγάπη...
 Σκορπίζει ευεργεσίες ο Κύριος
 και δικαιώνει εκείνους που αδικούνται.
 Όπως σπλαχνίζεται ο πατέρας τα παιδιά του,
 έτσι σπλαχνίζεται ο Κύριος εκείνους που τον σέβονται.
 Ευλογείτε τον Κύριο όλα τα δημιουργήματά του σ' όλο το
 σύμπαν του!
 Ευλόγησε κι εσύ ψυχή μου τον Κύριο!

Ψαλμ 102

Κύριε, Θεέ μου, πόσο μεγάλος είσαι!
 Ντύθηκες λαμπρότητα και μεγαλοπρέπεια.
 Φόρεσες για μανδύα σου το φως...
 τα σύννεφα τα κάνεις άρμα σου
 πορεύεσαι πάνω στον άνεμον τα φτερά.
 Κάνεις πηγές να τρέχουν στα φαράγγια,
 ανάμεσα απ' τα βουνά κυλούν νερά.
 Ποτίζονται όλα τα ζώα του αγρού...
 Στις όχθες τους πουλιά χτίζουν φωλιές,
 ανάμεσα στους θάμνους κελαηδούνε...
 Κάνεις χορτάρι να βλασταίνει για τα ζώα
 κι άλλα φυτά για τη δούλεψη των ανθρώπων
 έτσι που να μπορούν από τη γη
 να παίρνουν την τροφή τους...
 Έκανες το φεγγάρι για το μέτρημα του χρόνου·
 ο ήλιος ξέρει πότε πάει στη δύση του...
 Πόσο θαυμαστά είναι τα έργα σου Κύριε!
 Τα 'κανες όλα με σοφία, και γέμισες ολάκερη τη γη!
 Ανοίγεις το χέρι σου κι ολόκληρο το σύμπαν γεμίζει αγαθά!
 Γυρνάς το πρόσωπό σου κι όλα ταράζονται...
 Στέλνεις όμως την πνοή σου, κι όλα αμέσως ζωντανεύουν,
 και ζανακάνεις νέο το πρόσωπο της γης...

Ψαλμ 103



Στους ψαλμούς ο πιστός πολύ συχνά *αινεί, ευλογεί, δοξάζει* το Θεό. Ομολογεί, δηλαδή, ότι αναγνωρίζει τις ευεργεσίες και τις δωρεές που ο Θεός του προσφέρει και τον ευχαριστεί γι' αυτές. Με άλλα λόγια είναι μια φωνή ευγνωμοσύνης του ανθρώπου προς τον Πλάστη του, επειδή νιώθει την ανάγκη να έχει μια ζωντανή σχέση μαζί του.



1. Αφού διαβάσετε τους ψαλμούς του μαθήματος, φανταστείτε: Σε ποια διάθεση βρίσκεται ο κάθε ποιητής; Τι είδους εμπειρία ζωής νομίζετε ότι εκφράζει;
2. Στους ψαλμούς του μαθήματος: πώς αισθάνεται κάθε φορά ο ποιητής το Θεό; Τι είδους σχέση έχει μαζί του;
3. Καταγράψτε χαρακτηριστικά του Θεού που μπορείτε να αναγνωρίσετε στους ψαλμούς που διαβάσατε:

4. Οι παρακάτω φράσεις ανήκουν στους ψαλμούς του μαθήματος, όπως όμως ακούγονται στις χριστιανικές ακολουθίες. Σε συνεργασία με το διπλανό σας βρείτε και υπογραμμίστε τη μετάφρασή τους στο μάθημα και κατόπιν βάλτε στο πλαίσιο τον αριθμό του αντίστοιχου ψαλμού.

Ἐλέησόν με ὁ Θεός κατὰ τό μέγα ἔλεός σου

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας

Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον

Ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερῶν σου ἐλπῶ



Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

1. Οργανώστε μια επίσκεψη στο ναό της ενορίας σας και συζητήστε με τον ιερέα σε ποιες ακολουθίες διαβάζονται ολόκληροι ψαλμοί.
2. Βρείτε ένα μουσικό κομμάτι ή συνθέστε ένα δικό σας που νομίζετε πως θα ταίριαζε με έναν από τους ψαλμούς του μαθήματος. Ζωγραφίστε ένα θέμα εμπνευσμένο από τους ψαλμούς ή κάποια από τις εικόνες τους.
3. Συζητήστε με το φιλόλογό σας για το ρόλο των ψαλμών στη διατήρηση της γλώσσας και της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.



16. Σολομών, ο σοφός βασιλιάς του Ισραήλ

α) Ο Σολομών χρίεται βασιλιάς

Ο Δαβίδ όρισε διάδοχό του όσο ακόμα ζούσε. Ήταν ο Σολομών, ο γιος που είχε αποκτήσει με τη Βηρσαβεέ. Η χρίση του νέου βασιλιά έγινε με λαμπρότητα. Ο ιερέας Σαδώκ πήρε το κέρασ του λαδιού από τη σκηνή και έχρισε το Σολομώντα. Μετά σάλπισαν με τη σάλπιγγα κι όλος ο λαός φώναζε: «Ζήτω ο βασιλιάς Σολομών»...

Όταν ο Δαβίδ αισθάνθηκε πως πλησίαζε ο καιρός να πεθάνει, έδωσε στο γιο του πολλές οδηγίες και συμβουλές. Η κυριότερη απ' όλες ήταν να ζει σύμφωνα με το θέλημα του Θεού.

β) Ο βασιλιάς ζητάει σοφία από το Θεό

Κάποτε ο βασιλιάς πήγε στη Γαβαών να θυσιάσει... Τη νύχτα εκείνη ... του παρουσιάστηκε ο Κύριος, ο Θεός, σε όνειρο και του είπε: «Ζήτησέ μου τι θέλεις να σου δώσω». Ο Σολομών απάντησε: «Κύριε, εσύ έδειξες μεγάλη αγάπη ... στο Δαβίδ, τον πατέρα μου... Και τώρα, ... Θεέ μου, εσύ έκανες βασιλιά εμένα ... που είμαι πολύ νέος ... και έτσι βρέθηκα επικεφαλής του εκλεκτού λαού σου... Δώσε μου, λοιπόν, Κύριε, τη σοφία που χρειάζομαι για να διοικώ το λαό σου και να διακρίνω τι είναι καλό και τι κακό γι' αυτούς, γιατί χωρίς αυτήν την ικανότητα ποιος θα μπορούσε να κυβερνήσει;».

γ) Μια λαμπρή εποχή για τον ισραηλιτικό λαό

Ο Θεός είχε δώσει στο Σολομώντα σοφία και γνώση πάρα πολύ μεγάλη και ασυνήθιστη ευρυμάθεια*. Κυβέρνησε, λοιπόν, το κράτος του με σύνεση για σαράντα χρόνια χαρίζοντας με τη βασιλεία του δύναμη και δόξα στη χώρα. Για να τη διοικεί καλύτερα, τη χώρισε σε δώδεκα περιοχές. Έχτισε όλες τις πόλεις που θα του χρησίμευαν για ν' αποθηκεύει τις προμήθειές του, τις πόλεις όπου θα στάθμευαν οι άμαξές του ... και θα έμεναν οι ιππείς του. Αποπεράτωσε όλες τις κατασκευές που είχε σχεδιάσει στην Ιερουσαλήμ, στο Λίβανο και σ' όλες τις άλλες χώρες της επικράτειάς του. Ο Σολομών συγκέντρωσε πολεμικές άμαξες και ιππικό... Κατασκεύασε, επίσης, πλοία στη Γασιών Γαβέρ ... λιμάνι στην Ερυθρά Θάλασσα ... πλοία που έκαναν μακρινά ταξίδια...

Η φήμη για τη σοφία και τη δύναμη του Σολομώντα εξαπλώθηκε σ' όλη την περιοχή. Ο βασιλιάς έκλεισε ειρήνη με όλους τους λαούς που συνόρευαν μαζί του και οι ισχυροί της εποχής επεδίωκαν να είναι σύμμαχοί του. Έτσι, οι Ισραηλίτες ... ζούσαν με ασφάλεια, καλλιεργώντας τ' αμπέλια τους και τις συκιές τους, από τη Δαν έως τη Βέερ - Σεβά, όσο βασίλευε ο Σολομών.

δ) Ο Ναός του Θεού: το έργο ζωής του Σολομώντα

Ο Δαβίδ είχε ονειρευτεί να κτίσει ένα ναό για τον Κύριο. Ωστόσο, αυτός που έμελλε να πραγματοποιήσει το όνειρό του ήταν ο γιος του, ο Σολομών. Εφτά χρόνια χρειάστηκαν για την ολοκλήρωσή του. Ογδόντα χιλιάδες λατόμοι έκοψαν και πελέκησαν τις πέτρες. Ξυλεία μεταφέρθηκε από το όρος Λίβανο. Τριάντα χιλιάδες εργάτες δούλεψαν για το χτίσιμό του και τρισημίσι χιλιάδες επιστάτες επέβλεπαν το έργο.

Ο Ναός χτίστηκε στο πιο ψηλό σημείο της Ιερουσαλήμ, πάνω στο λόφο Σιών, δίπλα στο παλάτι του βασιλιά. Σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη, ήταν ένα πέτρινο μακρόστενο κτίριο που χωριζόταν σε τρία τμήματα: τον πρόναο, τα Άγια και τα Άγια των Αγίων, όπου φυλασσόταν η Κιβωτός της Διαθήκης. Οι τοίχοι του Ναού ήταν ντυμένοι με ξύλο κέδρου. Κέδρινη ήταν και η σκεπή. Το κτίριο περιστοιχιζόταν από μεγάλη αυλή.

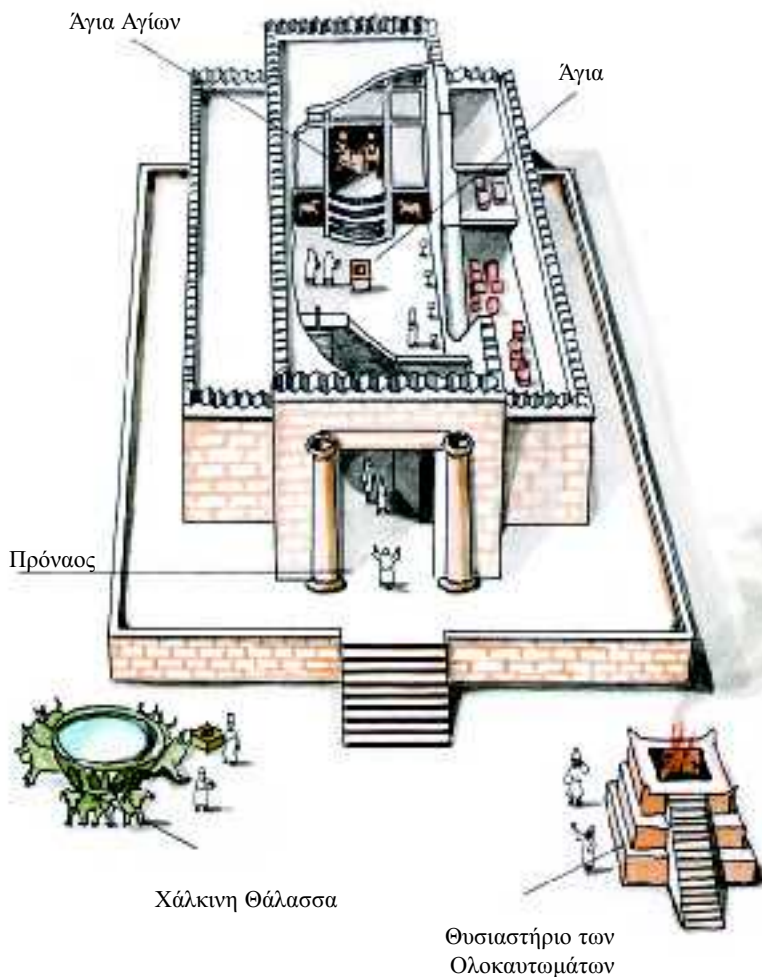


Τα εγκαίνια του Ναού έγιναν μέσα σε γενική συγκίνηση του λαού. Ο Σολομών στάθηκε μπροστά στο θυσιαστήριο του Κυρίου απέναντι σ' όλη την ισραηλιτική κοινότητα. Άπλωσε τα χέρια του στον ουρανό και είπε: «Κύριε, Θεέ του Ισραήλ, δεν υπάρχει Θεός όμοιος με σένα στον ουρανό πάνω κι εδώ κάτω στη γη. Τηρείς τη Διαθήκη σου με τους δούλους σου και δεν παύεις να τους αγαπάς... Ας είναι στραμμένο το βλέμμα σου πάνω σ' ετούτο το Ναό μέρα και νύχτα».

Μια ολόκληρη βδομάδα διήρκεσαν οι γιορτές. Από τότε και μετά η καρδιά του ισραηλιτικού λαού χτυπούσε στην Ιερουσαλήμ. Οι Ισραηλίτες, όπου κι αν ζούσαν, όταν ήθελαν να προσευχηθούν, στρέφονταν προς τη μεριά της ιερής τους πόλης όπου βρισκόταν ο Ναός του Κυρίου.

Δυστυχώς, όμως, η συγκέντρωση τόσο μεγάλης εξουσίας και δόξας έφθειρε το Σολομώντα. Έτσι, ... όταν γέρασε, λάτρευε άλλους θεούς κι η καρδιά του δεν ήταν αφοσιωμένη στον Κύριο...

Όταν πέθανε, τον έθαψαν κοντά στον πατέρα του στην Πόλη Δαβίδ.



Τα βιβλία της Σοφίας

Σ' όλους τους λαούς της εποχής, όπως και στον Ισραήλ, αναπτύχθηκε ένα ιδιαίτερο φιλολογικό είδος, η *Σοφία*. Πρόκειται για συλλογές παροιμιών, γνωμικών, συμβουλών κ.ά. που αναφέρονται σε πρακτικά θέματα της καθημερινής ζωής κι επιχειρούν να απαντήσουν στο ερώτημα «πώς πρέπει να ζούμε;». Τέτοια «σοφιολογικά» έργα υπάρχουν και στην Παλαιά Διαθήκη. Είναι τα πέντε από τα 7 Ποιητικά - Διδακτικά βιβλία της: **Ιώβ, Παροιμίες, Εκκλησιαστής, Σοφία Σολομώντος** και **Σοφία Σειράχ**. Εξαιτίας της πολυθρύλητης σοφίας του βασιλιά Σολομώντα τα περισσότερα απ' αυτά (Παροιμίες, Εκκλησιαστής, Σοφία Σολομώντος) αποδόθηκαν σ' αυτόν.

Ο Ναός του Σολομώντα. (αναπαράσταση)

Εργασία στην τάξη

1. Βρείτε στο χάρτη τις περιοχές που αναφέρονται στα κείμενα.
2. Ποιο θεωρούσε ο Σολομών το σπουδαιότερο χάρισμα για ένα βασιλιά και γιατί; Θεωρείτε πως είναι απαραίτητο και για ένα σύγχρονο πολιτικό ηγέτη; Διατυπώστε την άποψή σας με επιχειρήματα.
3. Γιατί νομίζετε ότι ο Σολομών έθεσε ως κύριο στόχο του το κτίσιμο του Ναού; Τι πέτυχε μ' αυτό;
4. Παρουσιάστε ένα φανταστικό διάλογο ή μια σκηνή που να αποδίδει την ατμόσφαιρα της καθημερινής ζωής των Ισραηλιτών στο διάστημα που κτιζόταν ο Ναός.

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

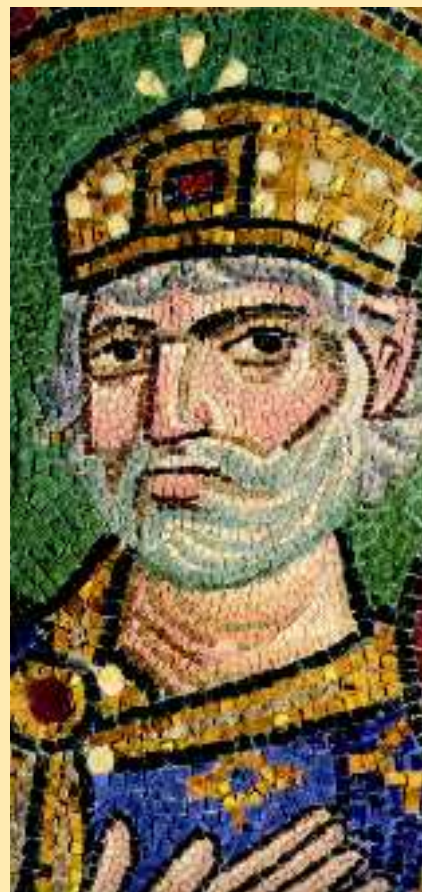
1. Διαβάστε από την Καινή Διαθήκη το Μτ 6, 29 και 12, 42: Τι επιβεβαιώνεται από όσα μάθατε για το Σολομώντα;
2. Αφού ο δάσκαλός σας σας διαβάσει το Γ Βασ 3, 16-28, μπορείτε να εξηγήσετε με δικά σας λόγια τι εννοούμε μιλώντας για «σολομώντεια λύση»;
3. Όπως ήδη είπαμε, στην εποχή των μεγάλων βασιλέων δημιουργούνται για πρώτη φορά συνθέσεις κειμένων της Παλαιάς Διαθήκης, όπου καταγράφονται προφορικές παραδόσεις αιώνων. Με στοιχεία από τα μαθήματά σας φανταστείτε την εποχή. Ποιες νομίζετε πως ήταν οι συνθήκες που ευνόησαν κάτι τέτοιο;

Ελέγγω τι έμαθα

1. Πώς έγινε βασιλιάς ο Σολομών;
2. Τι ζήτησε ο Σολομών από το Θεό και τι δείχνει αυτό;
3. Ποιο ήταν το διάστημα της βασιλείας του;
4. Τι κατάφερε να εξασφαλίσει ο Σολομών στο κράτος του;
5. Πού κτίστηκε ο Ναός και πόσο διήρκεσε η κατασκευή του;
6. Πότε και πώς εγκαινιάστηκε ο Ναός;
7. Περιγράψτε το Ναό του Σολομώντα.
8. Ποια ήταν η σημασία του Ναού για τον Ισραήλ;
9. Τι είναι τα βιβλία της Σοφίας και γιατί αποδίδονται στο Σολομώντα;
10. Ποιο ήταν το λάθος του Σολομώντα;

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Οργανώστε μια επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης σας ή της πλησιέστερης πόλης και ετοιμάστε μια παρουσίαση γύρω από τα εργαλεία και τα οικοδομικά υλικά παλαιότερων εποχών.
2. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Εικαστικών κατασκευάστε μια μακέτα του Ναού του Σολομώντα χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από το Γ Βασ 6.
3. Ένα άλλο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης που αποδίδεται στο Σολομώντα είναι το **Άσμα Ασμάτων**. Πρόκειται για ένα ποίημα αγάπης που στάθηκε πηγή έμπνευσης και για Έλληνες λογοτέχνες και καλλιτέχνες – π.χ. μεταφράστηκε από το Γιώργο Σεφέρη και μελοποιήθηκε από το Μάνο Χατζηδάκη και την Τερψιχόρη Παπαστεφάνου. Σε συνεργασία με το φιλόλογο ή τον καθηγητή της Μουσικής βρείτε τα έργα, επιλέξτε αποσπάσματα που σας συγκινούν και παρουσιάστε τα κατάλληλα στο μάθημα των Θρησκευτικών ή των Σπουδών Θεάτρου.



Ο βασιλιάς Σολομών, λεπτομέρεια από το ψηφιδωτό της Ανάστασης (11ος αι, Μονή Δαφνίου, Αθήνα)

Ξανακοιτώντας τα μαθήματα του Γ' κεφαλαίου

A. Στην Καινή Διαθήκη ο Απ. Παύλος εξυμνεί την **πίστη** των προσώπων της Παλαιάς Διαθήκης και γράφει:

Δε θα με πάρει ο χρόνος να διηγηθώ για το Γεδεών, το Βαράκ, το Σαμψών, τον Ιεφθάε, το Δαβίδ, το Σαμουήλ και τους προφήτες. Με την πίστη κατατρόπωσαν βασιλεία, επέβαλαν το δίκαιο, πέτυχαν την πραγματοποίηση των υποσχέσεων του Θεού, έφραζαν στόματα λεόντων, έσβησαν τη δύναμη της φωτιάς, διέφυγαν τη σφαγή, έγιναν από αδύνατοι ισχυροί, αναδείχτηκαν ήρωες στον πόλεμο, έτρεψαν σε φυγή εχθρικά στρατεύματα...

Εβρ 11, 32-34

Βρείτε συγκεκριμένα σημεία των διηγήσεων του κεφαλαίου, όπου όλα αυτά επιβεβαιώνονται.

B. Στο Α Βασ 16, 7 διαβάζουμε: *Ο Θεός δεν κρίνει με τον ίδιο τρόπο που κρίνει ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος βλέπει την επιφάνεια, ενώ ο Θεός βλέπει την καρδιά.*

Ανακαλύψτε τη σχέση της φράσης με γεγονότα του κεφαλαίου.

Γ. Στην προσευχή του ο Σολομών στη διάρκεια των εγκαινίων του Ναού ανάμεσα στα άλλα είπε:

Ακόμα κι έναν ξένο που δεν ανήκει στο λαό σου, τον Ισραήλ, αλλά ήρθε από κάποια χώρα μακρινή, επειδή άκουσε για σένα, πόσο μεγάλος είσαι και πόσο μεγάλη, πόσο ακαταμάχητη είναι η δύναμή σου, αν έρθει και προσευχηθεί στο Ναό αυτό, άκουσέ τον κι αυτόν, εσύ, Κύριε, από τον ουρανό όπου κατοικείς και δώσ' του ό,τι σου ζητήσει. Έτσι θα σε γνωρίσουν όλα τα έθνη της γης και θα σε σέβονται, όπως ο λαός σου ο Ισραήλ.

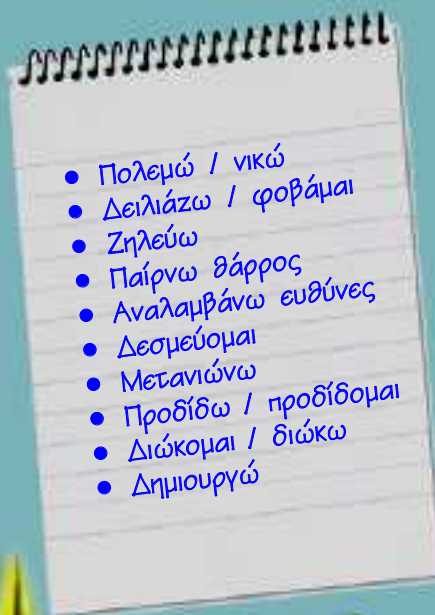
Γ Βασ 8, 41-43

Ποιες **αντιλήψεις για το Θεό** μπορείτε να ανακαλύψετε στα λόγια του βασιλιά;

Δ. Δίπλα βλέπουμε **καταστάσεις ζωής και συναισθήματα** που αφορούν ανθρώπους κάθε εποχής. Προσπαθήστε να τις αναγνωρίσετε στα πρόσωπα και τις διηγήσεις του κεφαλαίου.

Ε. Συνδέστε κατάλληλα τα πρόσωπα με τις φράσεις

Συνέθεσε ψαλμούς	Κριτές
Πρώτος βασιλιάς του Ισραήλ	Γεδεών
Συνέτριψε τους Μαδιανίτες	Σαούλ
Καταδίωξε το Δαβίδ	Δαβίδ
Έκανε πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ	Σολομών
Κυβέρνησε με σοφία	Σαμουήλ
Έχρισε βασιλιά το Δαβίδ	
Έκτισε το Ναό της Ιερουσαλήμ	
Μίλησε για τους κινδύνους της βασιλείας	
Βοήθησαν το λαό να εγκατασταθεί στη Χαναάν	

- 
- Πολεμώ / νικώ
 - Δειλιάζω / φοβάμαι
 - Ζηλεύω
 - Παίρνω θάρρος
 - Αναλαμβάνω ευθύνες
 - Δεσμεύομαι
 - Μετανιώνω
 - Προδίδω / προδίδομαι
 - Διώκομαι / διώκω
 - Δημιουργώ



ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ





Ο λαός σε κρίση
Η φωνή των Προφητών ως κραυγή αφύπνισης



Τα βασίλεια του Ισραήλ και του Ιούδα



Χρονολογικό πλαίσιο της εποχής (10ος - 6ος αι. π.Χ.)

π.Χ.	1000	900	800	700	600
Ασσύριοι	Νέα Ασσυριακή αυτοκρατορία (1000-612)			Τιγλάθ-Πιλεσέρ Γ' (745-727) Σαλμανεσέρ Δ' (727-722) Σαργών Β' (721-705) Σεναχηρίμ (704-681)	
Βαβυλώνιοι και Πέρσες			Νέα Βαβυλωνιακή περίοδος (747-539) Ναβουχοδονόσορ Β' (605-562) Περσική αυτοκρατορία (559-331) Κύρος ο Μέγας (559-529)		
Αίγυπτος	Ύστερη δυναστική περίοδος (661-332)				
Πόλεις-κράτη	Αραμαϊκά βασίλεια (1000-700) Φοικινικές πόλεις-κράτη (1000-300)				
Ελληνικός χώρος	Γεωμετρική εποχή (11ος - 8ος αι.) Α' ελληνικός αποικισμός / Δημιουργία επιών Ελληνικό αλφάβητο			 Αρχαϊκή εποχή (8ος - 5ος αι.) Β' ελληνικός αποικισμός	
Παλαιά Διαθήκη			Διάσπαση βασιλείου (926) Κατάλυση Ισραήλ από Ασσύριους (722) Ο Ιούδας υποτελής στο Ναβουχοδονόσορα (601) Κατάλυση Ιούδα από Βαβυλωνίους (587)		

Τα χρόνια από τη διάσπαση του ενιαίου βασιλείου έως τη Βαβυλώνια Αιχμαλωσία

Μιλάμε για μια παραγμένη περίοδο τριακοσίων σαράντα χρόνων που αρχίζει με το θάνατο του Σολομώντα το 926 π.Χ. και τελειώνει με την κατάληψη της Ιερουσαλήμ από τους Βαβυλώνιους το 587 π.Χ. Πληροφορίες γι' αυτή την εποχή βρίσκουμε στα βιβλία **Βασιλειών Γ' και Δ', Παραλειπομένων Β'** καθώς και στα βιβλία των προφητών.

Ποια ήταν τα δύο βασίλεια που δημιουργήθηκαν;

Παρά τις προσπάθειες των ισχυρών βασιλέων να ενοποιήσουν το κράτος, οι Ισραηλίτες αισθάνονταν περισσότερο δεμένοι με τη φυλή τους παρά με την κεντρική εξουσία. Έτσι, αμέσως μετά το θάνατο του Σολομώντα το ενιαίο βασίλειο διασπάστηκε και δημιουργήθηκαν δύο βασίλεια: το Βόρειο και το Νότιο.

Το Βόρειο Βασίλειο περιλάμβανε τις 10 φυλές και γι' αυτό διατήρησε το όνομα *Ισραήλ*. Πρώτος του βασιλιάς ήταν ο αξιωματικός του Σολομώντα, Ιεροβοάμ. Πρωτεύουσά του ήταν αρχικά η Σνχέμ και αργότερα η Σαμάρεια. Το Νότιο Βασίλειο αποτελείτο από δύο μόνο φυλές, του Ιούδα και του Βενιαμίν, γι' αυτό κι επικράτησε να λέγεται *Ιούδας*. Πρώτος του βασιλιάς ήταν ο γιος και διάδοχος του Σολομώντα, Ροβοάμ και πρωτεύουσά του η Ιερουσαλήμ. Το βασίλειο του Ισραήλ, αν και μεγαλύτερο και ισχυρότερο, καταλύθηκε αρκετά νωρίς από τους Ασσύριους, το 722 π.Χ. Το Βασίλειο του Ιούδα έζησε περισσότερο. Ωστόσο, κι αυτό στο τέλος, το 587 π.Χ., υποτάχθηκε στη δύναμη των Βαβυλωνίων. Από τότε αρχίζει η βαβυλώνια αιχμαλωσία.

Ποιοι ήταν οι ισχυροί λαοί της εποχής;

Τον 8ο και 7ο αι. π.Χ. οι Ασσύριοι ήταν η μεγαλύτερη δύναμη στη Μέση Ανατολή. Είχαν επεκταθεί μέχρι τα παράλια της Μεσογείου, φτάνοντας να απειλήσουν ακόμη και την Αίγυπτο. Τα μικρά κράτη της Συρίας και της Παλαιστίνης προκειμένου να προστατευτούν από την ασσυριακή απειλή συχνά συμμαχούσαν μεταξύ τους. Όμως, από τα μέσα του 7ου αι. π.Χ. η τεράστια δύναμη της Ασσυριακής αυτοκρατορίας άρχισε να κλονίζεται, καθώς άλλοι λαοί αναδείχτηκαν πρωταγωνιστές στην περιοχή. Ήταν οι Βαβυλώνιοι και λίγο αργότερα οι Μήδοι. Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν δύσκολα για όλους τους μικρούς λαούς της Μέσης Ανατολής. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα για την Παλαιστίνη, εξαιτίας της σημαντικής θέσης της. Κάθε ισχυρός λαός ήθελε να την κατακτήσει.

Προφήτες: οι μεγάλοι πρωταγωνιστές της εποχής

Παρά το γεγονός ότι η περίοδος από τη διάσπαση του βασιλείου μέχρι την πτώση της Ιερουσαλήμ είναι εποχή κρίσης και παρακμής για τους Ισραηλίτες, ταυτόχρονα πρόκειται για την εποχή που έζησαν και έδρασαν κάποιες μοναδικές προσωπικότητες, *οι Προφήτες*. Για τη διδασκαλία και το έργο τους μαθαίνουμε από τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης που φέρουν το όνομά τους.

Στα μαθήματα του κεφαλαίου θα επιχειρήσουμε να γνωρίσουμε εκτός από τα γεγονότα της εποχής και κάποιους μεγάλους Προφήτες. Στόχοι μας είναι: α) να κατανοήσουμε τι ρόλο έπαιξε η παρουσία και η δράση τους μέσα στις συνθήκες της εποχής που έζησαν, β) να συναισθανθούμε τη σημασία που έχει το έργο τους για τη χριστιανική Εκκλησία, αλλά και για τον καθένα που σκύβει με προσοχή στα κείμενά τους.





Θρησκευτικός συγκρητισμός

Έτσι ονομάζεται το φαινόμενο της ανάμιξης στοιχείων από διαφορετικές θρησκείες. Στην εποχή των προφητών ειδωλολατρικές συνήθειες αναμιγνύονταν με τις ιουδαϊκές θρησκευτικές αντιλήψεις. Έτσι όμως η πίστη των Ιουδαίων επηρεαζόταν αρνητικά.

α) Το ενιαίο βασίλειο διασπάται

Ο Ροβοάμ, γιος και διάδοχος του Σολομώντα, πήγε στη Συχέμ για να ανακηρυχθεί βασιλιάς. Εκεί ο λαός του ζήτησε να μειώσει τη φορολογία. Ο Ροβοάμ όμως, ακούγοντας τη γνώμη άπειρων αυλικών, δεν έκανε δεκτά τα αιτήματά τους. Τους μίλησε μάλιστα με τρόπο σκληρό και αλαζονικό*: «Ο πατέρας μου έβαλε πάνω σας βαρύ ζυγό, αλλά εγώ θα σας τον κάνω ασήκωτο». Τότε ξέσπασε μια σοβαρή κρίση που στάθηκε αφορμή να διασπαστεί το βασίλειο.

β) Δύο αντίπαλα βασίλεια: Ισραήλ και Ιούδας

Όταν οι Ισραηλίτες του βορρά είδαν ότι ο βασιλιάς δεν τους άκουσε, του αποκρίθηκαν: «Εμείς δεν έχουμε καμιά σχέση με το Δαβίδ...» και επέστρεψαν στα σπίτια τους. Ο Ροβοάμ, λοιπόν, έγινε βασιλιάς μόνο στους Ισραηλίτες που κατοικούσαν στις πόλεις του Ιούδα. Κι όταν έστειλε στους Ισραηλίτες του βορρά τον επόπτη των αναγκαστικών έργων, αυτοί τον έπιασαν και τον σκότωσαν... Έτσι, οι φυλές του βορείου Ισραήλ ανεξαρτητοποιήθηκαν από τη δυναστεία του Δαβίδ... Κάλεσαν στη συνέλευσή τους τον Ιεροβοάμ και τον ανακήρυξαν βασιλιά του Ισραήλ. Ο Ιεροβοάμ οχύρωσε τη Συχέμ ... και εγκαταστάθηκε σ' αυτήν. Ο Ροβοάμ εγκαταστάθηκε στην Ιερουσαλήμ. Ανοικοδόμησε και οχύρωσε πολλές πόλεις ... και είχε υπό την εξουσία του τις φυλές Ιούδα και Βενιαμίν.

γ) Οι οδυνηρές συνέπειες της διάσπασης

• **Εχθρικές σχέσεις ανάμεσα στα δύο βασίλεια και συμμαχίες με ειδωλολάτρες.** Συχνοί ήταν οι εμφύλιοι πόλεμοι ανάμεσα στο Βόρειο και το Νότιο Βασίλειο. Οι εχθροί των Ισραηλιτών εκμεταλλεύονταν αυτή τη διχόνοια και γίνονταν απειλητικότεροι. Οι βασιλείς, για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους, συμμαχούσαν με άλλους ειδωλολατρικούς λαούς. Για να πετύχουν μάλιστα την υποστήριξή τους έφταναν να προσκυνούν και τους θεούς τους. Νά ένα παράδειγμα: Ο Αχαζ βασιλιάς του Ιούδα έστειλε μήνυμα στο βασιλιά της Ασσυρίας, τον Τιγλάθ - Πιλεσέρ, και του είπε: «Εγώ είμαι δούλος σου και γιος σου. Έλα να με γλιτώσεις από το βασιλιά της Συρίας κι από το βασιλιά του Ισραήλ που επιτίθενται εναντίον μου». Πήρε μάλιστα το ασημί και το χρυσάφι που βρίσκονταν στο Ναό του Κυρίου και στα θησαυροφυλάκια των ανακτόρων και τα έστειλε ως δώρο στο βασιλιά της Ασσυρίας.

• **Θρησκευτικός συγκρητισμός:** Στην αρχή της βασιλείας του ο Ιεροβοάμ έκανε την εξής σκέψη: «Αν ο λαός αρχίσει ν' ανεβαίνει στην Ιερουσαλήμ για να προσφέρει θυσίες στο Ναό του Κυρίου, τότε η καρδιά τους θα στραφεί στον προηγούμενο κύριό τους, το Ροβοάμ, βασιλιά του Ιούδα...». Έτσι, ο βασιλιάς σκέφτηκε και κατασκεύασε δυο χρυσά μοσχάρια και είπε στο λαό: «Αρκετά μέχρι τώρα ανεβαίνατε στην Ιερουσαλήμ. Νάτοι, εδώ είναι οι θεοί σας, Ισραηλίτες, που σας έβγαλαν από την Αίγυπτο». Και τοποθέτησε το ένα μοσχάρι στη Βαιθήλ και το άλλο το παραχώρησε στη Δαν.

Ένας άλλος βασιλιάς του Ισραήλ, ο Αχαάβ, έπραξε ό,τι δυσαρεστεί τον Κύριο ξεπερνώντας όλους τους προκατόχους του... Πήρε για γυναίκα του την Ιεζάβελ, κόρη του βασιλιά των Σιδωνίων, λάτρευε το Βάαλ, τον προσκύνησε και του έχτισε θυσιαστήριο. Στις ημέρες του Αχαάβ ο Χιέλ από τη Βαιθήλ ανοικοδόμησε την Ιεριχώ... Στα θεμέλιά της θυσίασε τον πρωτότοκο γιο του ... και κάτω από τις πύλες της θυσίασε το νεότερο γιο του.

Όμως και στο βασίλειο του Ιούδα, την ίδια περίπου εποχή με τον Αχαάβ, ο βασιλιάς Ιωράμ καθιέρωσε τόπους λατρείας των ειδώλων στα βουνά του Ιούδα.

- **Ηθική κατάπτωση:** Κλοπές, φόνοι, ψευδορκίες, εκμετάλλευση και καταπίεση των φτωχών και αδυνάτων έγιναν καθημερινά φαινόμενα και στα δύο βασίλεια.
- **Εσωτερική κρίση:** Εκτός από μικρές περιόδους ακμής και ηρεμίας οι ταραχές ήταν μεγάλες και συχνές, ιδιαίτερα στο Βόρειο Βασίλειο. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τους δεκαεennιά συνολικά βασιλείς του Ισραήλ οι οκτώ έπεσαν θύματα πολιτικών δολοφονιών.

δ) Μια ιστορία που δείχνει την κρίση: Το αμπέλι του Ναβουθαί

Ο Ναβουθαί, ο Ιεζρελίτης, είχε ένα αμπέλι κοντά στο ανάκτορο του Αχαάβ... Μια μέρα ο βασιλιάς Αχαάβ είπε στο Ναβουθαί: «Δώσε μου το αμπέλι σου να το κάνω λαχανόκηπο, γιατί είναι κοντά στο ανάκτορό μου. Κι εγώ για αντάλλαγμα θα σου δώσω ένα καλύτερο αμπέλι ή αν προτιμάς, θα σου δώσω το αντίτιμο σε χρήμα». Ο Ναβουθαί απάντησε: «Ο Κύριος να με φυλάξει από μια τέτοια πράξη! Το αμπέλι αυτό είναι η κληρονομιά που την έχω λάβει από τους προγόνους μου, κι απαγορεύεται να τη μεταβιβάσω σ' εσένα». Ο Αχαάβ γύρισε στο σπίτι του όπου και συζήτησε με τη βασίλισσα Ιεζάβελ ό,τι είχε συμβεί. Τότε η βασίλισσα έβαλε διεφθαρμένους ανθρώπους να συκοφαντήσουν το Ναβουθαί και να πουν: «Αυτός βλασφήμησε το Θεό και το βασιλιά»... Όταν έγινε αυτό, ... τον έβγαλαν έξω από την πόλη και τον εκτέλεσαν με λιθοβολισμό... Μόλις άκουσε η Ιεζάβελ ότι πέθανε ο Ναβουθαί, είπε στον Αχαάβ: «Πήγαινε και πάρε στην κατοχή σου το αμπέλι του Ναβουθαί που αρνιόταν να σου το πουλήσει. Δε ζει πια». Πράγματι ο Αχαάβ πήγε στο αμπέλι ... για να το πάρει στην κατοχή του.



Εργασία στην τάξη

1. Ποιοι φόβοι του Κριτή Σαμουήλ (βλ. μάθημα 12) βλέπετε να επιβεβαιώνονται στις διηγήσεις του μαθήματος;
2. Η εποχή χαρακτηρίζεται ως εποχή ανομίας. Σε συνεργασία με το διπλανό σας και συμβουλευόμενοι το μάθημα 13 συζητήστε: Τι καταργείται και τι διαστρέφεται; Ποιες συνέπειες είχαν όλα αυτά για τη σχέση των ανθρώπων με το Θεό; Τι είδους θρησκευτικές συμπεριφορές επανέρχονται;
3. Μπείτε στη θέση ενός πιστού Ισραηλίτη που ζούσε στα χρόνια της κρίσης. Ποιες από τις Επαγγελίες του Θεού θα φοβόταν ότι κινδύνευαν να ματαιωθούν;
4. Μπορείτε να αναγνωρίσετε στην εποχή μας φαινόμενα παρόμοιων κρίσεων;

Βλαντιμίρ Βελίσκοβιτς (1992).

Σύγχρονος σέρβος ζωγράφος που με το έργο του καταγγέλλει την καταστροφή της πατρίδας του.



Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

θρησκευτικός
συγκρητισμός

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

1. Η Γιουγκοσλαβία ήταν από το 1945 μια ομοσπονδιακή χώρα έξι δημοκρατιών. Όμως από τη δεκαετία του '80 άρχισαν εμφύλιες συρράξεις οι οποίες οδήγησαν στη διάσπαση του κράτους το 1991. Τα παρακάτω κείμενα είναι του Άρνολντ Σέρμαν, ενός αμερικανού δημοσιογράφου που κάλυψε τα γεγονότα της κρίσης. Αφού διαβάσετε τα κείμενα, προσπαθήστε να φανταστείτε τη ζωή των ανθρώπων και ανακαλύψτε τη σχέση τους με το έργο του Βελίσκοβιτς (σελ. 91).

Τρεις ώρες, ίσως κάτι λιγότερο, μας πήρε για να φτάσουμε από το Βελιγράδι στα σύνορα μεταξύ Σερβίας και Βοσνίας - Ερζεγοβίνης... Σχεδόν όλα τα μεγάλα κτίρια που έβλεπαν προς τον ποταμό είχαν σημάδια από σφαίρες πολυβόλων. Σχεδόν παντού έβλεπες πυροβολεία οχρωμένα πίσω από τσουβάλια άμμου. Όλοι οι άνδρες ... κρατούσαν αυτόματα όπλα. Ένας πατέρας με το όπλο στο χέρι έκανε βόλτα πιασμένος χέρι χέρι με το γιο του. Όσο αφήναμε πίσω μας το Ζβόρνικ, η κατάσταση χειροτέρευε, η ατμόσφαιρα γινόταν πιο βροχιά, η αίσθηση του κινδύνου πιο έντονη. Δεν υπήρχε σχεδόν κανένα άλλο αυτοκίνητο στο δρόμο. Το ένστικτό μας έλεγε πως έπρεπε να οδηγούμε προσεκτικά και γρήγορα. Σε λίγο δεν υπήρχε ούτε ένα κτίριο χωρίς ζημιές γύρω μας, παντού... Τα σπίτια είχαν γκρεμιστεί. Τζάμια και λυγισμένα σίδερα παντού, σ' όλο το δρόμο... Το Κάσκιμα ήταν κάποτε ένα μουσουλμανικό χωριουδάκι μόλις δεκαπέντε χιλιόμετρα από κει όπου έγιναν οι αιματηρές μάχες γύρω από τη Σρεμπρένιτσα. Φθάνοντας στο εντελώς κατεστραμμένο πια χωριό, είδαμε μια ηλικιωμένη γυναίκα σερβικής καταγωγής που έψαχνε μέσα στα ερείπια. «Δεν έχω τίποτε πια», μας είπε. «Ίσως μπορέσω και βρω μερικές κατσαρόλες κάτω απ' τις πέτρες». «Γιατί μένεις εδώ;» τη ρώτησα. «Εδώ δεν υπάρχει τίποτε εκτός από θάνατο και ερείπια». «Δεν υπάρχει άλλος τόπος για μένα», απάντησε.

Ρώτησα τον Γκόραν αν το βλέμμα που είχε καρφωθεί στο αριστερό του χέρι τον πονούσε ακόμη και μου απάντησε παλικαριάς όσο και κάθε δωδεκάχρονο παιδί, πως όχι, δεν πονούσε. Κατόπιν ρώτησα γιατί δεν ήταν στο σχολείο και μου εξήγησε πως τα παιδιά της έκτης τάξης δεν έκαναν μάθημα, αφότου ο δάσκαλός τους είχε σκοτωθεί... Ημαστέ στο χείλος της κόλασης, ο Γκόραν κι εγώ Προστατευμένοι από έναν τσιμεντένιο όγκο από τη μια πλευρά και σάκουσ με άμμο από την άλλη, ζυγώσαμε μια σταλιά πιο κοντά κι αγγίξαμε ο ένας τον άλλο, όταν ελεύθεροι σκοπευτές άνοιξαν πυρ προς την κατεύθυνσή μας από τον πυργίσκο του Χιμείου στο Πανεπιστήμιο του Σεράγεβο. Η οικογένεια του Γκόραν ζούσε σ' ένα μεγάλο κτίριο μαζί με εικοσιτέσσερις άλλες, στην πλευρά που έβλεπε στο δρόμο, ενώ η άλλη όψη του κτιρίου ήταν εκτεθειμένη στον εχθρό... Καθισμένοι στο προαύλιο της πολυκατοικίας, σφηνωμένοι ανάμεσα σε δυο εστίες πολυβόλων, ρώτησα τον Γκόραν... «Τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις;». «Θα γίνω πιλότος». «Και γιατί πιλότος;». «Έτσι θα μπορώ να πετάξω μακριά και κανείς δε θα μπορεί να μου κάνει κακό».

Άρνολντ Σέρμαν, *Κακοπιστία στα Βαλκάνια*



Ελέγχω τι έμαθα

1. Πότε διασπάστηκε το ενιαίο βασίλειο;
2. Ποια βασίλεια δημιουργήθηκαν, ποιοι ήταν οι ηγέτες και οι πρωτεύουσές τους;
3. Τι είδους σχέσεις είχαν τα δύο βασίλεια;
4. Τι ονομάζεται θρησκευτικός συγκρητισμός;
5. Ποιες ήταν οι συνέπειες της διάσπασης;
6. Τι δείχνει η ιστορία του Ναβουθαί;



Δραστηριότητα

1. Ενημερωθείτε από το διαδίκτυο για τη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Σε συνεργασία με τον καθηγητή της Γεωγραφίας και της Ιστορίας καταγράψτε σπουδαίες πόλεις και μνημεία που καταστράφηκαν.

Βόρειο βασίλειο: Ισραήλ				Νότιο βασίλειο: Ιούδας			
π.Χ.	ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΛ.	ΠΡΟΦΗΤΕΣ	ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ	ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΛ.	ΠΡΟΦΗΤΕΣ
926	<i>Ιεροβοάμ Α'</i>	926-907		926: Διάσπαση του βασιλείου	<i>Ροβοάμ</i>	926-910	
	<i>Ναδάβ</i>	907-906			<i>Αβιά</i>	910-909	
900	<i>Βασά</i>	906-883		876: Ίδρυση της Σαμάρειας	<i>Ασά</i>	908-868	
	<i>Ηλ</i>	883-882			<i>Ιωσαφάτ</i>	868-847	
	<i>Τιβνί</i>	882-878			<i>Ιωράμ</i>	847-845	
850	<i>Αμρί</i>	878-871			<i>Οχοζίας</i>	845	
	<i>Αχαάβ</i>	871-852	Ηλίας		<i>Γοθολία</i>	845-840	
800	<i>Οχοζίας</i>	852-851		722: Πτώση της Σαμάρειας στους Ασσυρίους / αιχμαλωσία	<i>Ιωάς</i>	840-801	
	<i>Ιωράμ</i>	851-845	Ελισαίος		<i>Αμασίας</i>	801-773	
	<i>Ιηού</i>	845-818			<i>Ιωθάμ και Ουζίας</i>	773-736	Ησαΐας
	<i>Ιωάχαζ</i>	818-802			<i>Αχαζ</i>	736-725	Μιχαίας
750	<i>Ιωάς</i>	802-787		701: Πολιορκία της Ιερουσαλήμ από τους Ασσυρίους	<i>Εζεκίας</i>	725-697	
	<i>Ιεροβοάμ Β'</i>	787-747	Αμώς Ωσηέ		<i>Μανασσής</i>	696-642	
	<i>Ζαχαρίας</i>	747 (μήνες)			<i>Αμών</i>	641-640	
	<i>Σαλλούμ</i>	747 (μήνες)			<i>Ιωσίας</i>	639-609	Σοφονίας Ιερεμίας Ναούμ
700	<i>Μεναχέμ</i>	747-738			<i>Ιωάχαζ</i>	609	
	<i>Πεκαχίας</i>	737-736			<i>Ιωακίμ</i>	608-598	Αββακούμ
650	<i>Φεκάχ</i>	736-732		597: Πολιορκία και πτώση της Ιερουσαλήμ / 1η βαβυλώνια αιχμαλωσία	<i>Ιωαχίν</i>	598-597	
	<i>Ωσηέ</i>	731-723			<i>Σεδεκίας</i>	597-587	Ιεζεκιήλ
					587: Κατάληψη Ιερουσαλήμ / Καταστροφή του Ναού / 2η βαβυλώνια αιχμαλωσία		

18. Οι Προφήτες: το στόμα του Θεού



Συχνά ακούμε σε συνεντεύξεις (στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο κ.ά.) να ζητούν από ανθρώπους να κάνουν προβλέψεις, π.χ. για τα αποτελέσματα των εκλογών ή ενός αθλητικού αγώνα. Μερικοί, όταν απαντούν, αρχίζουν με την έκφραση «α και δεν είμαι προφήτης...». Όπως φαίνεται, δηλαδή, για πολλούς σύγχρονους ανθρώπους προφήτης είναι ένας άνθρωπος που «διαβάζει» το μέλλον και προλέγει τι θα συμβεί. Όμως η Αγία Γραφή μάς περιγράφει τελείως διαφορετικά το ρόλο και το έργο των προφητών. Ας προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι είναι οι προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης.

α) Άνθρωποι που κλήθηκαν από το Θεό

Στα χρόνια της κρίσης που ακολούθησαν τη διάσπαση του βασιλείου ο Θεός δεν εγκατέλειψε το λαό του και το σχέδιο της σωτηρίας του κόσμου. Γι' αυτό καλούσε κάποιους ανθρώπους, τους χάριζε τη βαθιά γνώση του θελήματός του και τους όριζε μια μεγάλη αποστολή: να κάνουν γνωστό το θέλημά του στους ανθρώπους. Αυτοί ήταν οι προφήτες. Γράφει ο προφήτης Ιεζεκιήλ για την κλήση του: *Όταν είδα τη λάμψη, έπεσα με το πρόσωπο στη γη. Και τότε άκουσα τη φωνή κάποιου που μιλούσε...: «Άνθρωπε, σε στέλνω στους Ισραηλίτες, στο έθνος ... που έχει επαναστατήσει εναντίον μου ... για να τους μεταβιβάσεις τα όσα εγώ ο Κύριος, ο Θεός, έχω να τους πω. Είτε σ' ακούσουν είτε όχι ... θα μάθουν ότι υπάρχει ένας προφήτης ανάμεσά τους. Εσύ όμως άνθρωπε, μην τους φοβηθείς ούτε αυτούς ούτε τα λόγια τους... Εσύ θα τους πεις τα λόγια μου, είτε τ' ακούσουν είτε όχι...».*

Οι προφήτες, λοιπόν, αποστέλλονταν να μεσολαβήσουν ανάμεσα στον αληθινό Θεό και τους ανθρώπους. Όμως ένα τέτοιο έργο δεν ήταν εύκολο! Γι' αυτό και κάποιοι στην αρχή δίσταζαν. Τελικά, ωστόσο, όλοι εμπιστεύονταν απόλυτα το Θεό, ξεπερνούσαν τους φόβους τους και βροντοφώναζαν με τόλμη το θέλημά του. Πάντοτε άρχιζαν το κήρυγμά τους με τα λόγια: *«Τάδε λέγει Κύριος...»* ή *«Λόγος Κυρίου...»*.

β) Μοναχικές φωνές που αποκάλυπταν την κρίση της εποχής τους

Οι προφήτες, με τη φώτιση του Θεού, μπορούσαν να βλέπουν σε βάθος τα πράγματα και να συνειδητοποιούν τι πραγματικά συνέβαινε στην εποχή τους. Αντιλαμβάνονταν δηλαδή τα σημάδια του ηθικού ξεπεσμού και της διαφθοράς, ακόμη κι όταν όλες οι συνθήκες της εποχής φαίνονταν ιδανικές. Αναγνώριζαν τι δεν πήγαινε καλά και ποιοι κίνδυνοι παραμόνευαν τους Ισραηλίτες. Επιπλέον, συναισθάνονταν τις καταστροφικές συνέπειες που θα ακολουθούσαν για τη ζωή του κράτους και των ανθρώπων.

Όλα αυτά τα αποκάλυπταν με τα κηρύγματά τους, χωρίς δισταγμούς και μισόλογα, προσπαθώντας έτσι να «ανοίξουν τα μάτια» των συμπατριωτών τους. Έλεγχαν και προειδοποιούσαν – συχνά με σκληρά λόγια – τους πάντες, χωρίς καμιά διάκριση: τους βασιλείς, τους ιερείς, το λαό. Το αποτέλεσμα ήταν να γίνονται δυσάρεστοι και απειλητικοί. Γι' αυτό το λόγο γνώρισαν πολλές δοκιμασίες: περιφρονήθηκαν, περιπαίχτηκαν, καταδιώχθηκαν. Κάποιοι μάλιστα θανατώθηκαν.

Ιερουσαλήμ Ιερουσαλήμ, που σκοτώνεις τους προφήτες και λιθοβολείς όσους στέλνει ο Θεός σ' εσένα... Μτ 23, 37



Χαρακτικό του Γουσταύου Ντορέ (19ος αι.)

γ) Αγγελιαφόροι του Θεού που καλούσαν σε μετάνοια τους συγχρόνους τους

Με τα κηρύγματά τους οι προφήτες είχαν ως κύριο σκοπό να «ξυπνήσουν» τους Ισραηλίτες, ώστε να συναισθανθούν τα λάθη τους και να ξαναφτιάξουν τη σχέση τους με το Θεό. Γι' αυτό τους καλούσαν να μετανοήσουν και ν' αλλάξουν τρόπο ζωής. Για να τους καταλαβαίνουν καλύτερα οι σύγχρονοί τους προσπαθούσαν να είναι όσο γίνεται πιο παραστατικοί. Έτσι, άλλοτε χρησιμοποιούσαν στο λόγο τους αφηγήσεις, χρησμούς, ποιήματα και τραγούδια και άλλοτε έκαναν πράξεις με συμβολικό νόημα. Όπως αυτή του προφήτη Αχιά. Μια μέρα που ο προφήτης συνάντησε τον αξιωματικό του Σολομώντα Ιεροβοάμ, όσο ακόμη ζούσε ο Σολομών, έσκισε μπροστά του το μανδύα που φορούσε σε δώδεκα κομμάτια και προσφέροντάς του τα δέκα τού είπε: «Τάδε λέγει Κύριος, ο Θεός του Ισραήλ: 'Θα πάρω τη βασιλεία από το Σολομώντα και θα δώσω σ' εσένα τις δέκα φυλές'».

δ) Κήρυκες της σωτηρίας όλου του κόσμου

Οι προφήτες δεν αρκούσαν στο να ελέγχουν αυστηρά και να προειδοποιούν το λαό. Ταυτόχρονα, με κάθε λόγο τους υπενθύμιζαν ότι ο Θεός ως στοργικός πατέρας νοιάζεται για τους ανθρώπους, όσο κι αν αυτοί τον ξεχνούν. Γέμιζαν παρηγοριά τις ψυχές των Ισραηλιτών. Τους διαβεβαίωναν ότι ο Θεός συνεχίζει το σχέδιό του για τη σωτηρία του κόσμου. Έστρεφαν το βλέμμα των ανθρώπων και προς ένα μέλλον μακρινό. Άνοιγαν μπροστά τους ένα παράθυρο ελπίδας, μιλώντας για την εποχή του Μεσσία. Τότε που ο Θεός θα θεραπεύσει, θα παρηγορήσει και θα φωτίσει τα πάντα. Αυτό το μήνυμα της σωτηρίας μάλιστα το απηύθυναν όχι μόνο στους συμπατριώτες τους, αλλά και στις μεταγενέστερες γενιές και σ' όλη την ανθρωπότητα.



Τα προφητικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης

Οι προφήτες πάντα κήρυτταν προφορικά μπροστά στους ανθρώπους που τους άκουγαν. Αργότερα, είτε οι ίδιοι είτε οι μαθητές τους κατέγραψαν πολλά απ' αυτά τα κηρύγματα. Έτσι, προέκυψαν τα 19 προφητικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Στο παραπάνω σκίτσο βλέπουμε τα ονόματα των 16 προφητών.

*Εκείνοι που στον Κύριο ελπίζουν... φτερά αποκτούνε...
τρέχουν χωρίς να εξασθενούν, βαδίζουνε δίχως
ν' αποσταίνουν*

Ησ 40, 31

ε) Οι ψευδοπροφήτες

Την εποχή της δράσης των προφητών εμφανίστηκαν και οι ψευδοπροφήτες. Κάποιοι άνθρωποι δηλαδή που χωρίς να έχουν τη φώτιση του Θεού καμώνονταν πως «προφήτευαν». Στην πραγματικότητα εξυπηρετούσαν τα σχέδια και τις σκοπιμότητες των ισχυρών. Με ψεύτικες προφητείες καθησύχαζαν το λαό και τον παραπλανούσαν λέγοντας ότι όλα πηγαίνουν καλά! Έτσι οι άρχοντες μπορούσαν να συνεχίζουν ήσυχοι τις ανομίες τους. Οι ψευδοπροφήτες είχαν την προφητεία ως επάγγελμα και ζούσαν πλουσιοπάροχα δίπλα στους βασιλείς. Γι' αυτούς λέει ο Θεός με το στόμα του προφήτη Ιερεμία: «Μην ακούτε τα λόγια των προφητών που σας γεμίζουν με ψεύτικες ελπίδες! Σας μιλάνε για οράματα που βγαίνουν από το μυαλό τους κι όχι από το στόμα μου. Λένε διαρκώς... 'Ο Κύριος είπε πως θα πάνε όλα καλά για σας', ακόμα λένε και σ' εκείνους που ακολουθούν τις πονηρές επιθυμίες τους πως δε θα τους βρει κανένα κακό... Δεν τους έστειλα εγώ αυτούς τους προφήτες... Δεν τους μίλησα, όμως αυτοί κηρύττουν εξ' ονόματός μου».

στ) Οι δοκιμασίες των προφητών. Το παράδειγμα του προφήτη Ηλία

Ο Ηλίας έζησε την παραγμένη εποχή του βασιλιά Αχαάβ. Σ' όλη του τη ζωή αγωνιζόταν κατά της ειδωλολατρίας και του θρησκευτικού συγκρητισμού. Περίοδευε ακούραστα σ' όλη την Παλαιστίνη, με την ψυχή του γεμάτη εμπιστοσύνη στο Θεό.

Κάποτε ανήγγειλε ότι θα πέσει ξηρασία στον τόπο. Οι συμπατριώτες του δυσαρεστήθηκαν τόσο πολύ, ώστε τον καταδίωξαν ανελήτα. Ο Ηλίας αναγκάστηκε να καταφύγει στην έρημο, μέσα σε μια σπηλιά. Εκεί επέζησε χάρη στη βοήθεια του Θεού, αφού κοράκια του έφερναν τροφή και ξεδιψούσε από έναν ξεραμένο χείμαρρο.

Η παρουσία του προφήτη σκόρπιζε παντού παρηγοριά. Ήταν όμως και αυστηρός όποτε χρειαζόταν. Όπως τότε που η βασίλισσα Ιεζάβελ καθιέρωσε τη λατρεία των ειδώλων. Ο προφήτης Ηλίας αγωνίστηκε σκληρά εναντίον των ειδωλολατρών ιερέων του θεού Βάαλ και απέδειξε την ανωτερότητα του αληθινού Θεού... *Κι ενώ όλος ο λαός έπεσε στα γόνατα και προσκύνησε τον αληθινό Θεό ... η βασίλισσα ορκίστηκε να τον εξονώσει. Τότε ο Ηλίας διέσχισε την έρημο και κατέφυγε στο όρος Χωρήβ, όπου και κρύφτηκε σε μια σπηλιά. Εκεί, αποκαμωμένος, προσευχήθηκε στο Θεό λέγοντας: «Εγώ αγωνίστηκα με μεγάλο ζήλο για σένα Κύριε, Θεέ του σύμπαντος. Αλλά οι Ισραηλίτες αθέτησαν τη Διαθήκη σου, γκρέμισαν τα θυσιαστήριά σου και κατέσφαζαν τους προφήτες σου. Μόνον εγώ απέμεινα, και ζητούν κι εμένα να με θανατώσουν».*

Τότε ο Κύριος είπε στον Ηλία: «Βγες έξω και στάσου στο βουνό ενώπιόν μου»... Μεγάλος άνεμος και δυνατός έσχιζε τα βουνά και συνέτριβε τους βράχους στο πέρασμά του, αλλά ο Κύριος δεν ήταν σ' εκείνον τον άνεμο. Μετά τον άνεμο έγινε σεισμός, αλλά ούτε στο σεισμό ήταν ο Κύριος. Μετά το σεισμό ήρθε φωτιά, αλλά ούτε στη φωτιά ήταν ο Κύριος. Και μετά τη φωτιά ακούστηκε ένας ήχος από ελαφρό αεράκι. Εκεί ήταν ο Κύριος.



Ο προφήτης Ηλίας στο όρος Χωρήβ, του Σ. Κέντερ (20ός αι.)

Εργασία στην τάξη

1. Ποιος ήταν ο σκοπός της κλήσης των προφητών από το Θεό;
2. Πού βάζιζαν τη ζωή και το έργο τους; Από πού φαίνεται αυτό;
3. Τι ζητούσαν να κάνουν πριν απ' όλα οι άνθρωποι;
4. Γιατί το έργο τους ήταν δύσκολο; Σε συνεργασία με το διπλανό σας και με τη βοήθεια των πληροφοριών από το μάθημα 17 καταγράψτε τα επιχειρήματά σας.
5. Δικαιολογήστε τη φράση: «Οι προφήτες; σήμα κινδύνου πριν από την καταστροφή».
6. Γιατί οι λόγοι των προφητών, παρά τη σκληρή τους γλώσσα, είναι μήνυμα ελπίδας για όλους τους ανθρώπους όλων των εποχών;
7. Συζητήστε στην τάξη: Κυκλοφορούν στην εποχή μας αντιλήψεις που μοιάζουν με τα όσα διέδιδαν οι «ψευδοπροφήτες»; Απόψεις, δηλαδή, οι οποίες μας καθησυχάζουν ότι «όλα πηγαινούν καλά» και ότι «δεν έχουμε ανάγκη τη σχέση με το Θεό»;
8. Οι προφήτες μεσολαβούσαν ανάμεσα στους ανθρώπους και το Θεό. Σε συνεργασία με το διπλανό σας προσπαθήστε να κάνετε ένα σχήμα που να παριστάνει το ρόλο τους αυτό.
9. Αναγνωρίστε στη ζωή του προφήτη Ηλία χαρακτηριστικά της προφητικής ζωής που γνωρίσατε στο μάθημα. Αναγνωρίστε στην εικόνα στοιχεία από τη ζωή του.

Προτάσεις για εργασία και δραστηριότητες

Προσπαθώ να καταλάβω περισσότερο

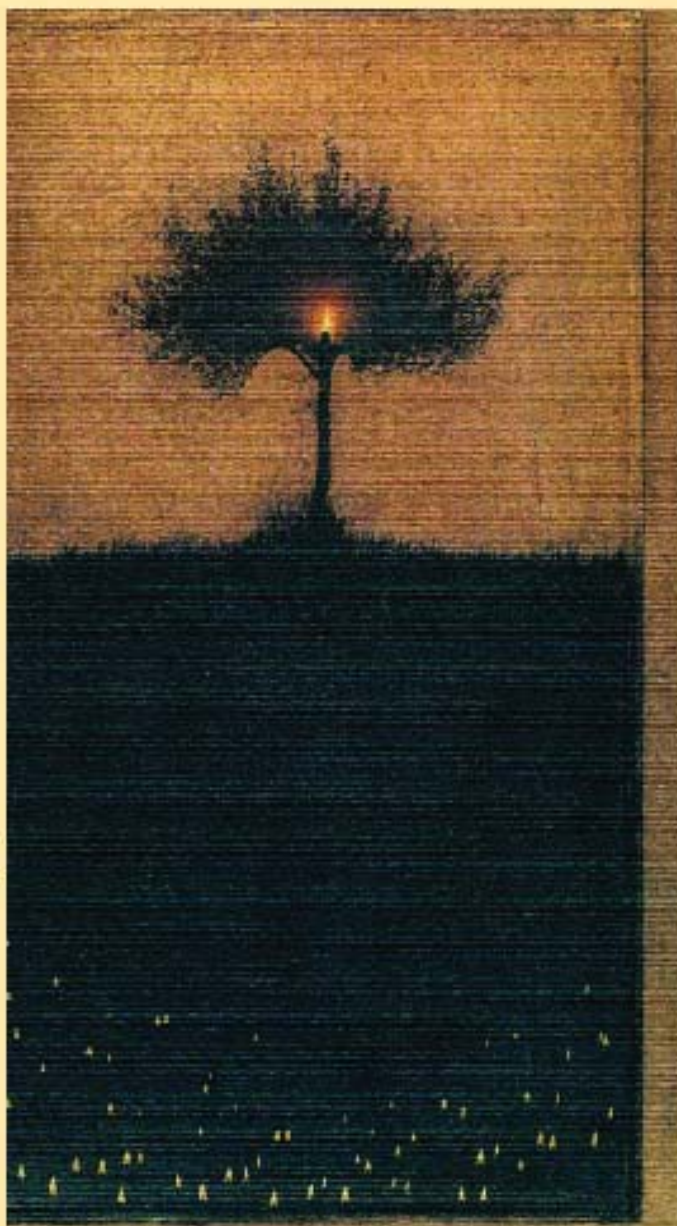
1. Άλλες ονομασίες που χρησιμοποιούνται στη Παλαιά Διαθήκη για τους προφήτες είναι «οράοντες», «βλέποντες», «άνθρωποι του Θεού». Δικαιολογήστε τις με βάση τα όσα μάθατε στο μάθημα.
2. Αφού διαβάσετε την τελευταία παράγραφο του μαθήματος συζητήστε με το διπλανό σας α) Πώς αισθάνεται το Θεό ο προφήτης, β) τι δείχνει αυτό, γ) τι συναισθήματα σας εμπνέει;
3. Τι θα λέγατε σε κάποιον που έχει την άποψη ότι έργο των προφητών της Παλαιάς Διαθήκης ήταν να προλέγουν το μέλλον;

Ελέγγω τι έμαθα

1. Με ποιον τρόπο κάποιοι άνθρωποι γίνονταν προφήτες;
2. Πού και πότε έδρασαν οι προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης (βλέπε τον πίνακα της σελ.93)
3. Μάθετε απ' έξω όσα ονόματα προφητών μπορείτε.
4. Ποιο ήταν το έργο των προφητών;
5. Πώς άρχιζαν το κήρυγμά τους και γιατί;
6. Πού έστρεφαν την προσοχή των ανθρώπων;
7. Σε ποιους απηύθυναν το κήρυγμά τους;
8. Τι ήταν οι προφητικές (= συμβολικές) πράξεις και γιατί τις έκαναν;
9. Γιατί συχνά καταδιώχτηκαν από τους συγχρόνους τους;
10. Ποιος ήταν ο ρόλος των ψευδοπροφητών;

Επιλέγω και πραγματοποιώ

1. Μαζέψτε από τον ημερήσιο τύπο υλικό για ανθρώπους που διαμαρτύρονται – με λόγια ή πράξεις – για το κακό, την αδικία κ.ά και καλούν τους ανθρώπους να αλλάξουν. Φτιάξτε ένα κολλάζ και παρουσιάστε το στην τάξη.
2. Στην Ελλάδα η μνήμη του προφήτη Ηλία τιμάται παντού, σε πόλεις και χωριά. Στις κορφές των βουνών και σε απόμακρες περιοχές συναντάμε εκκλησάκια του Αϊ-Λια! Βρείτε στοιχεία για τη γιορτή του.



Χρήστος Μποκόρος (20ός αι.)

19. Ο προφήτης Ωσηέ: η φωνή της αγάπης



α) Η εποχή του προφήτη

Ο προφήτης άρχισε τη δράση του, όταν στο θρόνο του Βόρειου Βασιλείου βρισκόταν ο ισχυρός Ιεροβοάμ Β΄. Ήταν ένας ηγεμόνας που με τις στρατιωτικές του επιτυχίες εξασφάλισε πολιτική σταθερότητα και υλική ευημερία για το λαό. Μετά το θάνατό του όμως ακολούθησαν τρικυμισμένα χρόνια. Απ' τη μια μεριά επικρατούσε εσωτερική αναρχία και οι δολοφονίες των βασιλιάδων ήταν συχνές. Από την άλλη οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής – Ασσύριοι και Αιγύπτιοι – επιχειρούσαν να εξουσιάσουν την Παλαιστίνη. Ο Ωσηέ συνέχιζε τη δράση του και σ' αυτήν την ταραγμένη περίοδο.

β) Λίγα στοιχεία για τη ζωή του

Ο προφήτης ανήκε στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και ήταν μορφωμένος. Έτσι, η γλώσσα των λόγων του ήταν προσεγμένη και ωραία. Στις προφητείες του συχνά χρησιμοποιούσε εικόνες παρμένες από τη γεωργική και αγροτική ζωή, επειδή είχε ανατραφεί σε γεωργικό περιβάλλον.

Ο Ωσηέ συνήθιζε να επισκέπτεται τους τόπους λατρείας, κυρίως κατά τις μεγάλες γιορτές και να προφητεύει. Εκεί συζητούσε σε έντονο ύφος με το λαό. Γι' αυτό και πολλές προφητείες του είναι παραστατικές και ζωηρές. Έκρινε περισσότερο απ' όλα τη θρησκευτική κατάσταση της εποχής. Καταδίκασε δηλαδή την τυπολατρία*, την ειδωλολατρία και την απομάκρυνση από τον αληθινό Θεό. Διαπίστωνε ότι οι Ισραηλίτες είχαν ξεχάσει τη Διαθήκη και δεν ήξεραν πια πώς έπρεπε να ζουν. Αποτέλεσμα ήταν να καταστρέφονται οι σχέσεις των ανθρώπων και να επικρατεί αδικία και διαφθορά. Τα αυστηρά κηρύγματά του στάθηκαν αφορμή να διωχθεί. Όπως αναφέρει ο ίδιος: «*Ανόητος, λέτε, «είν' ο προφήτης! Τρελός ο άνθρωπος του Πνεύματος!*». *Μ' αυτά τα λόγια με προσβάλλετε. Με μισείτε τόσο πολύ, γιατί τόσο μεγάλη είν' η αμαρτία σας ... όπου κι αν πάω, μου στήνεται παγίδες. Και στο Ναό ακόμα του Θεού μου μου επιτίθεστε...*



γ) Μερικές προφητείες του Ωσηέ

• Το κακό και το άδικο βασιλεύει

Ο Κύριος λέει: «Οι Ισραηλίτες με δόλο ξεγελούν το βασιλιά και τους ... άρχοντες... Το καταστροφικό τους μίσος καίει σαν τη φλόγα της φωτιάς. Ο ένας βασιλιάς μετά τον άλλο γίνεται θύμα τους. Κι ούτ' ένας τους δεν μ' επικαλείται...

Ακούστε τα αυτά εσείς ιερείς! Εσείς οι αρχηγοί του Ισραήλ προσέξτε! Ακούστε τα κι εσείς που στη βασιλική ανήκετε οικογένεια! Εσείς θα έπρεπε να κρίνετε δίκαια. Αντί γι' αυτό όμως, γίνετε για το λαό μου παγίδα ... και δίχτυ απλωμένο ... λάκκος βαθύς...

Εσείς, ιερείς, σκοντάφτετε μέρα μεσημέρι... Ο λαός μου βαδίζει στην καταστροφή από έλλειψη γνώσης...».

• Ψεύτικους θεούς λατρεύει ο Ισραήλ

Λέει ο Κύριος: «Είδα πράγματα φρικτά στον Ισραήλ. Ο λαός μολύνθηκε με τη λατρεία των ειδώλων... Μου προξενεί φρίκη το μοσχάρι σας, κάτοικοι της Σαμάρειας!... Ως τότε πια μ' αυτό το απαίσιο πράγμα θα ζείτε; Τι σχέση έχει ο Ισραήλ μ' αυτό το πράγμα; Αυτό διόλου δεν είναι θεός. Ένας τεχνίτης το 'φτιαξε! Κομμάτια θα γίνει το μοσχάρι της Σαμάρειας. Καθώς το λέει ο λόγος, αυτός που σπέρνει άνεμο, θύελλα θα θερίσει».

• Μακριά απ' το Θεό όλα καταστρέφονται

Ο Κύριος λέει: «Ο λαός ... με τα έθνη ανακατεύτηκε... Ξένοι κατέφαγαν τη δύναμή του, μα ετούτος δεν το νιώθει... Δεν επιστρέψανε σ' εμένα τον Κύριο, το Θεό τους. Ούτε με αναζήτησαν... Πότε τους Αιγύπτιους για βοήθεια καλούν, πότε στην Ασσυρία καταφεύγουν... Αλίμονο στο λαό ... που έφυγε μακριά μου!...

Φάγατε της κακίας σας τον καρπό. Κάνατε του κεφαλιού σας και στηριζόσασταν στο πλήθος των πολεμιστών σας. Γι' αυτό και του πολέμου ο κρότος μέσα στις πόλεις σας θα μπει και θα καταστραφούν όλα τα φρούριά σας...».

Ακούστε το λόγο του Κυρίου, λαέ του Ισραήλ! Ο Κύριος κρίνει τους κατοίκους αυτής της χώρας, γιατί δεν υπάρχει αλήθεια, ούτε αγάπη, ούτε γνώση του Θεού. Πληθαίνουν οι κατάρες κι οι απάτες, οι φόνοι, οι κλεψιές και οι μοιχείες*· τον ένα φόνο ακολουθεί ο άλλος. Γι' αυτό κοιτάζτε! Αρχισε να ξεραίνεται η χώρα, κι όλα όσα ζούνε πάνω της από τη δίγα θα πεθάνουν. Μαζί με τ' άγρια ζώα και τα πετούμενα, ακόμα και της θάλασσας τα ψάρια θα γοφήσουν.

• Η αγάπη του Θεού ποτέ δεν εξαντλείται

Ο Κύριος λέει: «Όταν ο Ισραήλ ήταν παιδί, τον αγάπησα και τον κάλεσα από την Αίγυπτο να είναι γιος μου. Μετά, όμως, όσο τους καλούσα προς εμένα, τόσο αυτοί απομακρύνονταν. Στο Βάαλ πρόσφεραν θυσίες και μπρος στα είδωλά του καίγαν προσφορές. Εγώ δίδαξα το λαό να περπατάει, τον κράτησα στην αγκαλιά μου, αλλά αυτοί δεν αναγνώρισαν ότι εγώ τους φρόντιζα. Προσεκτικά τους οδηγούσα, δεμένος μαζί τους με τα δεσμά της καλοσύνης και της αγάπης. Πώς θα μπορούσα να σ' εγκαταλείψω, λαέ μου;... Ραγίζει η καρδιά μου, όταν το σκέφτομαι. Πονώ για σας».



• Μετάνοια και πραγματική αγάπη ζητάει απ' τους ανθρώπους ο Θεός

Ο Κύριος λέει: «Τι να σου κάνω λαέ μου; ... Σαν πρωινή ομίχλη είναι η αγάπη σας, σαν τη δροσιά την πρωινή που φεύγει... Την αγάπη σας θέλω κι όχι θυσίες. Να με αναγνωρίσετε για Θεό σας, παρά να μου προσφέρετε ολοκαυτώματα*».

Τώρα, λοιπόν, εσείς γυρίστε πάλι πίσω στο Θεό σας. Κάντε πράξη την αγάπη και τη δικαιοσύνη και να ελπίζετε στο Θεό σας πάντοτε.

Γύρνα, Ισραήλ, στον Κύριο το Θεό σου, γιατί σκόνταψες εξαιτίας της ανομίας σου. Στον Κύριο γυρίστε, μιλήστε και πείτε του: «Συγχώρησε την ανομία μας όλη, δέξου το δώρο μας. Αντί για ταύρους σου προσφέρουμε τις προσευχές μας».